

Democraat

D66

Op naar
een
optimistisch
2017!

p. 04 Sjoerd Sjoerdsma
**"De belangrijkste
verkiezingen ooit"**

p. 08 Kandidatenlijst
**Tien nieuwe
gezichten uitgelicht**

p. 41 Kerstverhaal
**Van D66-predikant
Joost Röselaers**

Democraten,

We zitten minder dan 100 dagen voor de verkiezingen. Op 15 maart kiest Nederland een nieuwe Tweede Kamer. Na Kerstmis en de jaarwisseling zal de campagne flink losbarsten. De afgelopen maanden zijn al ontzettend veel voorbereidingen getroffen. Onder aanvoering van Kamerlid Sjoerd Sjoerdsma wordt de partij in alle geledingen klaargestoomd. Als ik zie hoeveel werk er al is verzet door het campagneteam, de mensen op ons landelijk bureau, maar zeker ook door heel veel leden en afdelingen in het land, dan geeft dat ontzettend veel vertrouwen dat wij met een optimistische campagne het verschil gaan maken.

Met de verkiezing van Donald Trump tot president van de Verenigde Staten zetelt achter het belangrijkste bureau ter wereld straks een populist, een extremist, iemand die vrouwen, gehandicapten, Latino's, moslims en nog zoveel anderen beledigt. Dat laat zien dat de Brexit geen incident was. Extremisme dreigt *mainstream* te

worden. In Polen en Hongarije zijn de populisten al aan de macht. En volgend jaar bij de verkiezingen in Nederland, Frankrijk en Duitsland hopen Wilders, Marine Le Pen en Alternative für Deutschland hoge ogen te gooien. Dat is een beroerd gegeven, maar maakt mij extra strijdbaar.

Ik ben tot in mijn diepste vezels gemotiveerd het tij te keren en te zorgen dat op 15 maart niet de boodschap van verdeeldheid en extremisme wint, maar die van vrijheid in verbondenheid. Niet voor niets heet mijn nieuwe boek dat ik twee weken geleden presenteerde *Optimist in de politiek*. Ik zal er alles aan doen mensen te motiveren niet te zwijgen, maar hun stem te laten horen. Want terwijl thuisblijvers toekijken, veranderen populistten de wereld. Maar wie opstaat, bouwt mee aan een land, aan een wereld die ons voor ogen staat.

“In de dagen na de verkiezing van Donald Trump kreeg D66 er honderden nieuwe leden bij”

We hebben kortom een samenleving nodig die zich niet afzijdig houdt. Die strijdbaar is. Die strijdbaarheid voel ik gelukkig bij heel veel mensen. Overal in het land. En sterker dan ooit tevoren. In de dagen na de verkiezing van Trump kreeg D66 er honderden nieuwe leden bij. Een vaak gehoord geluid bij die mensen was “nu is het genoeg, nu moet ik me uitspreken, dit mag in Nederland niet gebeuren”. Daarmee heeft onze beweging verder aan kracht gewonnen.

Op ons prachtige jubileumcongres eind oktober hebben we het verkiezingsprogramma vastgesteld: *Kansen voor iedereen*. Het was precies die instelling, die politieke houding die de directeur van de Van Ostadeschool – een brede buurtschool in de Haagse Schilderswijk waar we ons programma deze zomer presenteerden – ertoe bracht lid te worden van D66. Op de achterkant van deze *Democraat* leest u zijn verhaal. Ik heet hem en alle andere nieuwe leden van harte welkom.

Hopelijk treffen we elkaar de komende maanden veelvuldig. Ik verheug me erop, samen met de andere kandidaten op de lijst en met u allemaal, Nederland te laten zien waar D66 voor staat. Op naar 15 maart!

Ik wens u mooie feestdagen toe.

Alexander Pechtold

Campagneleider Sjoerd Sjoerdsma

04.

44.

#50jaarD66 Jubileumjaar in beeld

08. in beeld: dit zijn ze!

10. verkiezingscongres

14. verkiezingsprogramma

18. Optimist in de politiek

21. D66-koppel

22. een nieuw appèl

24. gesprekken over...
Integriteit

27. essay Van Mierlo Stichting

30. Route66 (in de VS)

33. ondertussen in...
Brussel

34. Europese
geestverwanten

36. uit de vereniging

40. 25 jaar bij de fractie

41. kerstverhaal

46. jubileumshop

47. ledenpagina

48. ik ben D66

CV

**Sjoerd Wiemer
Sjoerdsma**

Eindhoven, 10 juli 1981
Woonplaats: Den Haag

Opleidingen

1999-2002
Bachelor sociologie,
politicologie en
geschiedenis,
Universiteit Utrecht
2002-2003
Master internationale
betrekkingen,
London School of
Economics and
Political Science

Loopbaan

2003-2005
Rijkstraineé, Ministerie
van Verkeer & Waterstaat
en Buitenlandse Zaken
2005-2012
Diplomaat, Ministerie
van Buitenlandse Zaken
(Taskforce Soedan; Directie
West- en Midden-Europa;
Ambassade Kabul,
Afghanistan;
Vertegenwoordiging
Ramallah, Palestijnse
Gebieden)
2012-heden
Tweede Kamerlid D66
(portefeuille: Buitenlandse
Zaken; Mensenrechten;
Immigratie & Asiel;
Inburgering & Integratie)
2016-heden
Campagneleider D66 voor de
Tweede Kamerverkiezingen
van 15 maart 2017

“Dit zijn de
belangrijkste
verkiezingen
ooit”

foto Kevin Beenhouwer

D66-Tweede Kamerlid Sjoerd Sjoerdsma (35) leidt de campagne voor de Tweede Kamerverkiezingen van 15 maart 2017. Hij heeft er zin in en is vol vertrouwen over het beoogde resultaat: regeringsdeelname én een sociaal-liberaal in het Torentje. Maar naast optimisme en hoge ambities, heeft hij ook een ernstige boodschap: “Er heeft nog nooit zoveel op het spel gestaan, zowel voor Nederland als voor onze partij.”

We zitten in een grote vergaderzaal in de RAI, waar het jubileumcongres van D66 in volle gang is. De speciale campagnesessie, die Sjoerd Sjoerdsma samen met zijn campagneteam heeft georganiseerd, is net afgelopen. Tijdens deze bijeenkomst konden alle lokale campagnecoördinatoren vragen stellen en ideeën inbrengen voor de aankomende verkiezingscampagne.

Je bent landelijk campagneleider voor D66. Wat houdt dat eigenlijk in? “Kortgezegd komt het er op neer dat ik de komende maanden bezig ben om de beste campagne ooit voor D66 neer te zetten, om ervoor te zorgen dat we het beste verkiezingsresultaat ooit gaan behalen. Maar dat doe ik gelukkig niet in mijn eentje. Ik voel me gesteund door een enorm leger aan actieve campagnecoördinatoren en vrijwilligers. Het mooie is dat we in de afgelopen jaren veranderd zijn van een partij waarvan de leden altijd graag bereid zijn om mee te denken over het verkiezingsprogramma – maar liever niet ’s ochtends vroeg op het station mensen aanspreken – in een partij die overal zichtbaar is. Ik zie mezelf daarom als een soort legeraanvoerder die een leger vrijwilligers onder zijn hoede heeft van enthousiaste mensen die hun vrije tijd ter beschikking stellen om er het beste van te maken voor onze partij.”

Militaire terminologie! “Zeker. Ik heb in de tijd dat ik als diplomaat in Afghanistan werkte regelmatig en met veel plezier met militairen samen mogen werken. Ik heb daar geen militaristische houding aan overgehouden, maar wel een voorliefde voor stiptheid.”

Als je het hebt over een leger vrijwilligers, over hoeveel mensen hebben we het dan? “We zijn als partij groter dan ooit. Bij de gemeenteraadsverkiezingen van 2014 hebben we in 85 procent van de gemeenten meegedaan met de verkiezingen en zijn we in 18 van de 20 grootste steden de grootste geworden of besturen we mee. Daar zitten nu ook zeer actieve campagnecoördinatoren. Dus waar we vroeger met relatief weinig – en relatief kleine – campagneteams werkten, zijn er nu overal in het land campagnecoördinatoren actief, die zelf ook weer substantiële teams van vrijwilligers om zich heen hebben. Om een voorbeeld te noemen: tijdens de campagne voor het Oekraïne-referendum hadden we in Den Haag dagelijks – tegelijkertijd – vier teams op straat die uit elk vijftien vrijwilligers bestonden.”

De campagnestructuur voor deze verkiezingen ligt dus al klaar. “Zeker, en die structuur breidt zich voortdurend uit. We hebben in 2006 natuurlijk een soort Lazarusmoment beleefd toen Alexander Pechtold de campagne vanuit zijn achtertuin begon met nul zetels in de peilingen en zo’n achtduizend betalende leden. Vanuit die uitgangspositie van een partij die op sterven na dood was, zijn we gegroeid naar een partij die de grootste is geworden in heel veel gemeenteraden, die de grootste is geworden bij de Europese verkiezingen en die tien zetels in de Eerste Kamer heeft – kortom: een echt grote partij, die klaar is voor de macht op landelijk niveau. Je merkt dat natuurlijk in onze houding, maar ook in de houding van onze vrijwilligers. Ons campagneapparaat is een *grassroots*-netwerk geworden dat onze partij eigenlijk nog nooit als zodanig heeft gehad. En ik maak vanzelfsprekend dankbaar gebruik van wat er de afgelopen jaren is opgebouwd.”

Hoe word je eigenlijk campagneleider? “Het werd me gevraagd. Ik had meegedraaid met de Provinciale Statencampagne van 2015 en de campagne voor het Oekraïne-referendum begin dit jaar, en ik had aangegeven dat ik me graag wilde inzetten om zetels voor onze partij te veroveren. Kees (*Verhoeven, red.*) had vijf succesvolle verkiezingen op rij gedraaid in vijf jaar – een enorme prestatie – en hij wilde het stokje graag overdragen. Ik was dus een logisch persoon om hem op te volgen.”

Je hebt als Tweede Kamerlid al een drukke fulltime baan, en je hebt een jong gezin. Hoe valt dat te combineren met deze enorme campagneklus? “Dat is inderdaad nogal een uitdaging. Collega-Kamerlid Paul van Meenen heeft de woordvoering

Integratie van mij overgenomen, daar ben ik hem heel dankbaar voor. Buitenlandse zaken en asiel blijf ik gewoon zelf doen. Het is heel hard knokken om in de vierentwintig uur die je per dag beschikbaar hebt al dat werk te doen en dat ook nog eens te combineren met een gezin. Ik heb twee dochtertjes en ik vind het enorm belangrijk dat ik er ben voor hen. Dat ik ’s ochtends met ze kan ontbijten, en ze ’s avonds naar bed kan brengen en verhaaltjes kan voorlezen. Meestal lukt dat ook wel, maar de komende tijd zal ik ze zeker minder zien dan ik zelf zou willen. Wat mij daar heel erg bij steunt is de wetenschap dat de leden van mijn campagneteam – zowel landelijk als lokaal – eigenlijk precies hetzelfde doen. Zij hebben ook gewoon hun baan en gezin waarnaast zij hun campagnewerk doen. We doen het allemaal met hart en ziel, omdat we het willen, omdat het belangrijk is.”

Wat is jouw belangrijkste motivatie om deze campagne te leiden? “Ik vind dat er bij deze verkiezingen – meer dan ooit – écht wat op het spel staat. Dit zijn de belangrijkste verkiezingen ooit. Voor onze partij, want het is het laatste puzzelstukje dat we moeten leggen om na onze successen op lokaal, Europees, provinciaal niveau en in de Eerste Kamer, ook in de Tweede Kamer onze status als grootste progressieve partij van Nederland met de beste ideeën definitief te bevestigen. “Dat is de ene kant van het verhaal. Nog belangrijker: het gaat om het bepalen van de toekomst van Nederland. En dan zijn er eigenlijk maar twee smaken: de smaak van Wilders – de smaak van uitsluiting, haat, angst en holle retoriek. Dat toekomstbeeld staat diametraal ten opzichte van alles wat ik lief heb. Ik geloof dat als er één partij is die in het tijdperk van Trump, Le Pen en Wilders op kan staan tegen dat soort populisten, en kan zeggen dat het wél optimistisch kan, dat het wél met oog voor iedereen kan, en die met échte oplossingen kan komen voor moeilijke problemen – dat dat onze partij is. Er heeft volgens mij dus nog nooit zoveel op het spel gestaan, zowel voor Nederland als voor onze partij. En dan kun je niet langs de zijlijn blijven staan. Dan moet je je mouwen opstropen. Ja, dat is een soort progressief patriottisme voor Nederland. Maar ook voor mijn kinderen, en zo voelt dat ook.”

Fractievoorzitter Alexander Pechtold heeft de lat erg hoog gelegd met zijn uitspraak dat hij de Kamer zal verlaten als D66 niet in de regering komt. “Ik vind die uitspraak van Alexander goed in de zin dat het voor de partij tijd wordt om hardop uit te spreken en te laten zien wat onze ambities zijn. Hij heeft niet voor niets bij *WNL op Zondag* gezegd dat hij zichzelf als uitdager van Mark Rutte ziet voor het Torentje. Niet voor niets schreef *NRC Handelsblad* dat D66 lange tijd een jojo-partij geweest is, maar dat het tegenwoordig een jojo-partij is die stevig staat. We gaan de stap zetten om echt een grote partij te worden en eindelijk weer in de regering mee te doen. Ik denk dat het voor een partijleider goed is om te laten zien dat hij die ambitie heeft. Alexander loopt al tien jaar mee en hij is bereid om deze stap te zetten, maar ook om de consequenties te trekken als dat niet lukt. Hij is ambitieus. En met hem de partij ook. Ik heb er alle vertrouwen in dat we die ambities gaan waarmaken.”

Je hebt er alle vertrouwen in dat we na de verkiezingen deel uit zullen maken van het nieuwe kabinet. In hoeverre staan we er als partij beter voor dan vier jaar geleden? “We hebben in deze vier jaar weer een enorme groei doorgemaakt als partij. Letterlijk, in de zin dat we al negen jaar achter elkaar een groei in ledental doorgevoerd hebben, waarbij we het vorig jaar door de 25 duizend leden

heen gegaan zijn. Daarnaast hebben we al diverse verkiezingen achter elkaar aanzienlijke winsten geboekt, waardoor we op alle fronten een significante partij geworden zijn. “Maar ook figuurlijk. We zijn de afgelopen jaren volwassener geworden in onze houding ten opzichte van de macht. Zie de akkoorden die we landelijk sloten, waarin we bijvoorbeeld 600 miljoen voor onderwijs binnen haalden. Maar zie ook de vele stabiele coalities in gemeenten en provincies met of onder leiding van D66. We zijn altijd een partij geweest die zocht naar manieren om het voor mensen beter te maken, maar als het op de macht aankwam dan verloren we nog wel eens. Omdat we in de raderen van de ouderwetse machtspartijen terecht kwamen en we soms iets te naïef waren als het op lastige vraagstukken aankwam. Ik zie dat we de laatste jaren geleerd hebben om aan de ene kant keihard voor onze idealen te blijven staan, maar tegelijkertijd niet die machtsstrijd meer te verliezen. En dat is misschien wel de belangrijkste sprong geweest die onze partij gemaakt heeft.”

“Wat ik bij deze verkiezingen meer voel dan ooit tevoren, is dat het hier gaat om het bepalen van de toekomst van Nederland”

No more ‘mister Nice Guy’ dus. “Tsja, we zijn natuurlijk nog steeds heel aardige mensen, maar we zullen ons niet meer zomaar het kaas van het brood laten eten. En dat vinden de mensen op het Binnenhof soms moeilijk, want die zien ons nog steeds – en zetten ons ook graag neer – als een clubje nette mensen uit de Grachtengordel. Maar we zijn niet voor niets de tweede partij in de Haagse Schilderswijk en in Overvecht in Utrecht. We zijn echt een diverse partij geworden.”

Hoe is dat zo gekomen? “Ik zie twee belangrijke factoren. Ten eerste zijn wij de afgelopen jaren de enige partij geweest die – elke keer als Wilders weer eens groepen wilde kwetsen of marginaliseren – liet blijken dat we voor alle Nederlanders opkomen. En dat is dus niet onopgemerkt gebleven. Verder laten we keer op keer blijken dat we in de haarvaten van de samenleving zitten. Een mooi voorbeeld is de Haagse Schilderswijk, waar we ons verkiezingsprogramma op een buurtschool presenteerden. De inwoners waren daarbij aanwezig en na afloop moesten journalisten toegeven dat iedereen daar onze Haagse wethouder en onze raadsleden kende. Dat is ook de reden dat we continu op straat en in de wijk aanwezig zijn. Om de bewoners te spreken en om te laten weten dat we oprecht geïnteresseerd zijn in wat er speelt, zodat we zaken ten positieve kunnen veranderen. En dat doen we niet alleen in verkiezingstijd. Dat doen we continu. Alleen op die manier kunnen we ervoor zorgen dat onze basis nog breder wordt.” ■

Doe mee, juist nu!

Onze leden vormen het kloppend hart van onze vereniging. Wij kunnen niet zonder vrijwilligers. Het hele jaar door, maar zeker – juist! – nu:

Tijd en zin? Om te flyeren, posters te plakken of anderszins te helpen met de campagne? Meld u aan bij het campagneteam van uw lokale afdeling, stuur een e-mail naar campagne@d66.nl of kijk op: d66.nl/doe-mee-als-vrijwilliger

Echt geen tijd? Like en deel onze berichten op Facebook, Twitter, Instagram of kijk eens op: d66.nl/word-nul-uren-vrijwilliger

Of doneer!
d66.nl/doneren-aan-d66

SAVE THE DATE

**Congres 105
28 januari 2017**

**Start eindsprint verkiezingscampagne
(en nog veel meer!)**

📍 NBC Congrescentrum, Nieuwegein

d66.nl/congres

Kom ook!

De D66-kandidatenlijst voor de Tweede Kamerverkiezingen van 15 maart 2017 is bekend. Alle leden konden tot 21 november via e-voting hun stem uitbrengen om de definitieve volgorde van de lijst te bepalen. Voor de zomer hadden de leden fractie-voorzitter Alexander Pechtold al verkozen tot lijsttrekker. Hiernaast vindt u de volledige Top-50 en hier stellen we graag tien nieuwe kandidaten aan u voor.

Dit

5
Ingrid van Engelshoven (50)
Den Haag (Zuid-Holland)

Hoogste nieuwe binnenkomer

Huidige functie
D66-wethouder en locoburgemeester Den Haag

“Ik voel me onlosmakelijk met D66 verbonden, zeker nadat ik als partijvoorzitter – toen de partij langs de afgrond scheerde – haar weer hielp opbouwen. Vorig jaar kreeg ik de eerste Els Borst Inspiratieprijs uitgereikt. Dat was een grote eer, maar ook een verantwoordelijkheid. Daarom wil ik al mijn politieke en bestuurlijke ervaring inzetten om D66 landelijk te versterken.”

9
Jan Paternotte (32)
Amsterdam (Noord-Holland)

Hoogste jongste mannelijke nieuwe binnenkomer

Huidige functie
Fractievoorzitter D66 Amsterdam
Dagvoorzitter en Adviseur &MAES Advies

“Als lijsttrekker van D66 in Amsterdam werd mij keer op keer verteld dat D66 nooit de grootste partij in de hoofdstad zou kunnen worden. Maar net als in zoveel andere steden doorbraken we dat taboe. Als fractievoorzitter heb ik de kracht van leiderschap en vernieuwing kunnen zien. Daarom wil ik voor D66 in heel Nederland aan de slag.”

13
Jessica van Eijs (35)
Eindhoven (Noord-Brabant)

Hoogste jongste vrouwelijke nieuwe binnenkomer

Huidige functie
Fractievoorzitter D66 Eindhoven
Bouwkundig adviseur voor woningcorporaties

“Hoe mensen wonen en hun fysieke omgeving is van grote invloed op hun leven. In mijn werk en in de lokale politiek merk ik dat onder andere door de betrokkenheid van veel inwoners bij wat er speelt in hun omgeving. Samen moeten we ontdekken hoe we nieuwe mogelijkheden kunnen inzetten voor meer eigen regie van mensen.”

16
Achraf Bouali (42)
Havana (Cuba)

Onze man in Havana

Huidige functie
Diplomaat, Nederlandse ambassade in Havana, Cuba

“Als jonge jongen van Marokkaanse origine heb ik veel tegenstellingen gezien en meegemaakt. Maar ik heb ook gezien dat je juist in Nederland de kansen hebt om je als individu te ontwikkelen. Ik wil graag een voorbeeld zijn voor de velen die voor die lange weg staan. Maar ook als aanspreekpunt van hen die nog twijfelen aan de diversiteitskracht van Nederland.”

17
Rens Raemakers (25)
Neer (Limburg)

Hoogste én jongste nieuwe binnenkomer uit... Limburg

Huidige functie
Fractievoorzitter D66 Leudal
Bestuurslid D66 Limburg
Juridisch medewerker gemeente Brunssum

“Als jongere én als Limburger kan ik een groep aanspreken die normaal weinig vertegenwoordigd wordt. En ik wil dat modern invullen: continu in gesprek, op een persoonlijke manier, met sociale media. Want D66 is voor mij vernieuwing. Verandering van het politieke stelsel, doorbreken van taboes en ervoor zorgen dat alle generaties gelijke kansen krijgen.”

ze!

18
Antje Diertens (58)
Groningen (Groningen)

Hoogste oudste nieuwe binnenkomer

Huidige functie
Regiovoorzitter D66 Groningen
Head of Graduate school, Wagner Group

“Als ondernemer in het postdoctoraal onderwijs zie ik alle maatschappelijke vraagstukken voorbij komen. Vaak is de oplossing simpel, maar staat georganiseerde complexiteit die in de weg. Dat motiveert me enorm om de kloof tussen politiek en mensen te verkleinen met een herkenbaar verhaal en daadkrachtig handelen.”

28
Martine van Bommel (30)
Almere (Flevoland)

De enige kandidaat uit... Flevoland

Huidige functie
Vicefractievoorzitter D66 Almere
Publieksvoorlichter D66

“Kansen voor iedereen en het bestrijden van de tweedeling in de samenleving: het belang van deze thema's kan ik – zeker als publieksvoorlichter – van harte onderstrepen. Te vaak spreek ik met mensen die hun draai in onze samenleving kwijt lijken te zijn of die zich zorgen maken. Ik wil mij inzetten om hun situatie te verbeteren, op een toekomstbestendige manier.”

30
Jaimi van Essen (25)
Losser (Overijssel)

Hoogste én jongste nieuwe binnenkomer uit... Twente

Huidige functie
Fractievoorzitter D66 Losser
Relatiebeheerder Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

“Niet alleen in Losser, maar ook breder zie ik wat er leeft in Oost-Nederland. Dan heb ik het bijvoorbeeld over het tekort aan banen voor jongeren, terwijl er over de grens genoeg werk te vinden is. Mensen in deze regio's maken zich zorgen, maar zien ook kansen. Net als ik. Daarom wil ik in Den Haag een progressief geluid vanuit Oost-Nederland laten horen!”

45
Corine van Dun (63)
Utrecht (Utrecht)

Trots op onze transgender-kandidaat

Huidige functie
Journalist en trainer
(o.a. loopbaantrajecten)

“Als transgender persoon ondervind ik aan den lijve hoe je leven verandert als je deel uit maakt van een kleine minderheidsgroepering. Zo heb ik in de praktijk geleerd hoe belangrijk mensenrechten zijn. Voor mij ligt de focus op het voorkomen van tweedeling. Daaraan werk ik als voorzitter van Transgender Netwerk Nederland en als actief lid binnen D66 Utrecht.”

50
Dick Ross (65)
Elst (Gelderland)

De hekkensluiter

Huidige functie
Campagneleider D66 Overbetuwe
(Sport)fysiotherapeut

“D66 is een partij van vriendenkers. De mens als vertrekpunt in een sociaal-liberaal kader. Hier voel ik me in thuis en daarom ben ik al 35 jaar actief voor D66 in verschillende functies, van voorzitter D66 Elst tot raadslid en fractievoorzitter in Overbetuwe, waar D66 – mede door mijn inbreng – al meer dan 25 jaar onafgebroken in het college zit.”

Top-50 Kandidatenlijst

1. Alexander Pechtold
2. Stientje van Veldhoven
3. Wouter Koolmees
4. Pia Dijkstra
5. Ingrid van Engelshoven
6. Vera Bergkamp
7. Kees Verhoeven
8. Paul van Meenen
9. Jan Paternotte
10. Steven van Weyenberg
11. Sjoerd Sjoerdsma
12. Rob Jetten
13. Jessica van Eijs
14. Salima Belhaj
15. Maarten Groothuizen
16. Achraf Bouali
17. Rens Raemakers
18. Antje Diertens
19. Tjeerd de Groot
20. Monica den Boer
21. Matthijs Sienot
22. Joost Sneller
23. Rutger Schonis
24. Marijke van Beukering
25. Arend Meijer
26. Franca Eurlings
27. Munish Ramlal
28. Martine van Bommel
29. Kristie Lamers
30. Jaimi van Essen
31. Dina Verbrugge
32. Jeanet van der Laan
33. Noureddine Zarroy
34. Bastiaan Winkel
35. Mpanzu Bamenga
36. Noëlle Sanders
37. Rachid Guernaoui
38. Hülya Kat
39. Eelco Keij
40. Marijn Bosman
41. Sietze Schukking
42. Wibo Schepel
43. Jan Glastra van Loon
44. Thierry van Vugt
45. Corine van Dun
46. Stefan Wirken
47. Nelleke de Smoker
48. Carmen Hoogeveen
49. Bert Terlouw
50. Dick Ross

Tijdens het verkiezings- en jubileum-congres op 29 en 30 oktober in de Amsterdamse RAI werden bijna tweehonderd amendementen op het conceptverkiezingsprogramma verdedigd, bediscussieerd en – voor het eerst mobiel! – aan stemming onderworpen. Redacteur Mark Snijder volgde twee amendementen, die werden ingediend door Frank van der Elst en Zouhair Saddiki. Een tergend spannende ervaring: “Ik heb nog nooit een amendement verdedigd op het congres.”

“U bent
ruim
door
uw tijd
heen!”

Frank van der Elst
Indiener AM104.15

CVP AM104.15	
Afschaffing verplichte deelname koningsspelen	
Indiener	Frank van der Elst
Woordvoerder	Frank van der Elst
Stemadvies	Neutraal
Resultaat	Verworpen

Zouhair Saddiki
Indiener AM104.109

Moties en amendementen
hoe werkt het eigenlijk?

Ieder stemgerechtigd D66-lid heeft de mogelijkheid om voor een congres een motie of amendement in te dienen. Deze moet worden ondersteund door een ledenvergadering (van een regio, afdeling of thema-afdeling) óf door ondertekening van 25 of meer stemgerechtigde leden.

Met een motie wordt het congres gevraagd om een bepaald standpunt in te nemen m.b.t. partijorganisatie (organisatorische motie) of een politiek onderwerp (politieke motie). Een amendement is een voorstel tot aanpassing van een congresvoorstel, zoals het conceptverkiezingsprogramma.

Voor Congres 104 werden ruim 700 amendementen ingediend op het concept-verkiezingsprogramma. Een deel daarvan werd vóór het congres door middel van e-voting aan de leden voorgelegd. In totaal werden er bijna 200 amendementen op het congres behandeld.

Op [d66.nl/congres-104](#) kunt u alle uitslagen (zowel e-voting als congresbehandeling) van de moties en amendementen van Congres 104 nalezen.

foto Jan Remmert Fröling

CVP AM104.109	
Maak het eigen risico inkomensafhankelijk	
Indiener	Piet Rietman e.a.
Woordvoerder	Piet Rietman
Stemadvies	Overnemen
Resultaat	Verworpen

Hij werpt een laatste blik op zijn ‘spiekbrieftje’. Uitgetypte zinnen, met in de kantlijn en tussen de regels handgeschreven aanvullingen, doorhalingen en extra steekwoorden. Frank van der Elst (67) heeft de verdediging van zijn amendement goed voorbereid. Dertig seconden heeft hij straks de tijd om te bepleiten dat ouders een ontheffing moeten kunnen krijgen voor de deelname van hun kinderen aan de jaarlijkse koningsspelen. Hij kijkt rustig de zaal in, maar het gefriemel aan het papier verradt enige nervositeit. “Ik heb nog nooit een amendement verdedigd op het congres.” Dan verschijnt Amendement 104.15 op het grote scherm. Met een stevige tred beklimt Van der Elst het grote podium.

25 handtekeningen verzamelen
De dag ervoor spreek ik hem aan de telefoon, terwijl hij de hond uitlaat. In de jaren negentig was Van der Elst lid van het Landelijk Bestuur van D66; inmiddels is hij ‘gewoon’ lid van de afdeling Deventer. Met overtuiging vertelt hij over de kern van zijn amendement. “Niet iedereen wil dat zijn kind deelneemt aan de koningsspelen. Maar het schoolhoofd en de leerplichtambtenaar hebben nu geen wettelijke mogelijkheid om een ontheffing te verlenen. Die mogelijkheid moet er wel zijn, of ouders daar nu wel of geen gebruik van willen maken. Het is niet aan de staat om te bepalen dat jouw kind deelneemt aan een...”, Frank aarzelt even. “Persoonsverheerlijking.”

Een eerste opzet voor het amendement liet hij lezen aan een aantal mede-D66’ers, om zo tot de juiste formulering te komen. Vervolgens moest hij de 25 benodigde handtekeningen verzamelen om het amendement te kunnen indienen (zie kader). Dat viel nog niet mee, zegt hij. “Veel mensen in onze partij begrijpen niet waarom we kritisch zouden moeten omgaan met de monarchie. Maar sommigen wilden toch tekenen omdat ze vinden dat we er wel over moeten nadenken in de partij. Nou, dat vond ik fideel.” Het wordt spannend op het congres, denkt Van der Elst. “Het gaat ons niet zozeer om de monarchie, maar om de vrijheid voor mensen om wel of niet deel te nemen aan de koningsspelen. Op die essentie zou het amendement het best kunnen halen.” Wat als het amendement het niet haalt? “Dat is dan jammer, dat hoort erbij als je je nek uitsteekt. Wel hebben we er dan discussie over gehad. Ik zie dit als een serieus onderdeel van hoe je met elkaar je ideeën over de samenleving in elkaar zet.”

Vorbereiden op tegenargumenten
Deze ideeën over de samenleving worden volop gedeeld tijdens de eerste dag van het 104de D66-congres in de RAI. Bijna tweehonderd amendementen op het conceptverkiezingsprogramma worden verdedigd, bediscussieerd en aan stemming onderworpen. Voor het eerst stemmen leden mobiel: via hun mobiele telefoons en tablets.

foto Jeroen Mooijman

Er zijn veel insprekers; bij de groenverlichte microfoon als ze het amendement ondersteunen; bij de roodverlichte als ze dat niet doen

om het steeds beter uit te leggen.” Hij verwacht veel discussie. “En de uitslag? Een overweldigende meerderheid natuurlijk!”

Stemmen aan de borreltafel

De borrel op het horecaplein is al begonnen als het amendement van Saddiki aan de beurt is. De zaal zit daardoor niet meer zo vol als eerder op de dag, maar er wordt nog steeds stevig gedebatteerd. De verdediging van het amendement gebeurt door Piet Rietman (33), fractievoorzitter in Amsterdam-West en een van de initiatiefnemers van Het Radicale Midden. Er zijn veel insprekers; bij de roodverlichte microfoon als ze het amendement niet ondersteunen; bij de groenverlichte als ze dat wel doen. Maar ook aan de borreltafel op het horecaplein gaat het stemmen gewoon door – een onmiskenbaar voordeel van mobiel stemmen. Rietman doet een laatste oproep aan de leden om voor het amendement te stemmen. Saddiki zit vooraan in de zaal en wacht met spanning op de uitslag op het grote scherm: 128 stemmen voor, 142 stemmen tegen. Het amendement is nipt verworpen. Saddiki vloekt.

Een paar dagen later bel ik Zouhair Saddiki. Hij is nog steeds teleurgesteld, maar het optimisme overheerst. “Natuurlijk kan je op dat moment tieren en schelden. Maar de dag erna dacht ik: *wat is dit geweldig*. De dynamiek die er speelt, de botsing tussen meningen en standpunten, en dan het *moment suprême* van het stemmen... daar doe je het voor. Voor mij was het een bijzondere ervaring.” Ik vraag hem of het gelukt is om hun boodschap over te brengen. Saddiki denkt van wel. “Het scheelde uiteindelijk niet veel stemmen. Ik ben ervan overtuigd dat de discussie niet daar

foto Jeroen Mooijman

gestopt is, maar nu pas echt op gang komt. Dat is een doel dat we bereikt hebben.”

Het bestuur adviseert; de leden bepalen

Voor elk amendement geeft het Landelijk Bestuur een stemadvies aan de leden: overnemen, ontraden of neutraal. Maar bij verschillende amendementen van het Radicale Midden besloten de leden toch anders. Zo werd het amendement over het eigen risico van de zorg tegen het advies van het Landelijk Bestuur in weggestemd; andersom werd een amendement over een minister voor Klimaat – dat het bestuur had ontraden – juist aangenomen door de leden. De interne partijdemocratie werkt, vindt Piet Rietman. “Het laat mooi zien dat het congres echt autonoom is en dat de leden, *one person one vote*, bepalen wat er gebeurt.”

Van de negentien amendementen van het Radicale Midden heeft het congres er uiteindelijk tien aangenomen. De initiatiefnemers zijn tevreden, zegt Rietman. “Het ging ons nooit alleen om het amenderen van het programma, maar ook om het aanjagen van discussie. Het gaat er niet alleen om wat er letterlijk in een verkiezingsprogramma staat, maar ook om de vrijheid die de Tweede Kamerfractie heeft om te onderhandelen en om aan te voelen wat er in de partij leeft. Daar is geen aangenomen amendement voor nodig; als eenderde van de leden het eens is met een vrij radicaal amendement van ons, dan geven we een signaal af dat er een onderstroom is in de partij die dit belangrijk vindt – ook al wordt het amendement niet aangenomen.”

De uitslag verschijnt op het scherm...

Frank van der Elst staat inmiddels achter de kathedier met het grote D66-logo. Met een dragende stem probeert hij het congres ervan te overtuigen dat de verplichte deelname aan de konings-spelen moet worden afgeschaft. Achter hem tikken de seconden weg, maar hij lijkt het niet door te hebben. Hij is nog lang niet klaar als congresvoorzitter Magda Berndszen hem op de verstreken tijd wijst: “Wilt u afronden?” Van der Elst wil zijn punt nog maken. “Eén zin nog”, kapt de congresvoorzitter hem af. Van der Elst rondt af en wisselt van plek met Henk Beerten, die namens het Landelijk Bestuur een neutraal advies geeft over dit amendement. Het komt dus aan op de insprekers en het slotwoord van Van der Elst.

Bij de verschillende microfoons verzamelen zich korte rijen. Een paar insprekers zijn vierkant tegen, een groter aantal steunt het amendement. Van der Elst staat met zijn armen over elkaar en luistert goed naar de argumenten. In zijn slotwoord lijkt de tijd hem weer te ontglippen. “U bent ruim door uw tijd heen”, roept de congresvoorzitter. Hij sluit af: “Stem voor het amendement, dan weet ik dat ik mij in een goed gezelschap van democraten bevind!” De stemming gaat open, waarna de uitslag op het scherm verschijnt: 229 stemmen voor, 324 stemmen tegen. Van der Elst neemt zijn verlies en verlaat het podium. Zichtbaar teleurgesteld neemt hij plaats halverwege de grote zaal. “Het zij zo.”

Een paar dagen later klinkt Frank van der Elst opgewekt. “Nee, het amendement heeft het niet gehaald. Dat is nu eenmaal het lot van sommige amendementen en moties.” Het was het echter zeker waard. “Ik weet nu hoe dit ligt onder de D66’ers die gestemd hebben. We zijn dus toch niet zo radicaal als we vaak met de mond belijden. Ik ben hierover nog niet uitgesproken.” ■

Aangenomen!

Een selectie van de aangenomen amendementen op het concept-verkiezingsprogramma tijdens Congres 104:

Nummer	Onderwerp	Strekking
104.06/104.07	Bewegingsonderwijs	Overall 3 uur gym door een vakdocent.
104.16	Vrijheid van onderwijs	Politiek debat aangaan over artikel 23 van de Grondwet.
104.25/104.25	Klimaatambities	O.a.: Co2-reductie opgeschoefd naar 25% in 2020 en klimaatpositief in 2050. Verankerd in Klimaatwet.
104.35	Minister voor klimaat	Minister voor klimaat en energie met eigen departement.
104.51	Hogere lonen	Streven naar een loongolf in met name onderste helft van het loongebouw.
104.64	Flexibilisering AOW	Recht om AOW eerder of later in te laten gaan, mits budgettair neutraal en pensioeninkomen boven bijstandsnorm.
104.91	Verhuurdersheffing	Structurele verlaging zodat corporaties kunnen investeren in sociale woningbouw.
104.105	Winstuitkering zorgverzekeraars	Verbod.
104.113	Kinderwens	Ook voor homostellen vergoeding via basispakket.
104.118	Privacywetgeving	Europese zorgplicht voor alle internetbedrijven.
104.119	Online stemmen	Voorzichtigheid voorop: betrouwbaarheid en controlebaarheid mogen nooit ter discussie staan.
104.127	Europese Unie	Vóór een Europa ‘van twee snelheden’.
104.144	Budget Ontwikkelings-Samenwerking (OS)	Minimaal 0,7% van het BNP.
104.168	Democratische vernieuwing	Staatscommissie.
104.178	Referendum	Correctief bindend referendum omvat geen internationale verdragen.

Tijdens het verkiezings- en jubileumcongres op 29 en 30 oktober in de Amsterdamse RAI hebben de leden het definitieve verkiezingsprogramma voor de Tweede Kamerverkiezingen van 15 maart 2017 vastgesteld. Het programma werd geschreven door de Permanente Programmacommissie (PPC). Voorzitter Marty Smits geeft – tussen het stemmen door – tekst en uitleg aan redacteur Jasper Simons.

Als ik hem op zaterdag 29 oktober spreek, weet Marty Smits nog niet dat hem de volgende congresdag de Jan Glastra van Loon-penning zal worden uitgereikt door partijvoorzitter Letty Demmers. Zij zal hem danken voor zijn betrokkenheid bij het werken aan “de wedergeboorte van het gedachtegoed van D66”, want onder zijn bezielende leiding kwamen de D66-verkiezingsprogramma’s van 2012 tot en met heden tot stand. Allemaal geschreven door de Permanente Programmacommissie (PPC), waar Marty Smits van 2011 tot dit jaar voorzitter van is. *Samen sterker – Kansen voor iedereen*, is de kroon op zijn werk.

232 pagina’s

Smits verontschuldigt zich voor de omvang van het concept-verkiezingsprogramma, dat op 26 augustus werd gepresenteerd in de Van Ostadeschool in Den Haag. Het programma is nu eenmaal geen puur campagnevehikel, legt hij uit. “Het laat zien wie we zijn als partij, en wat we concreet willen doen. In tegenstelling tot sommige andere partijen, laten wij ons – door de lagen van de partij heen – ook echt leiden door het programma. Sterker, we hebben de goede gewoonte dat we met een potentieel regeerakkoord teruggaan naar de leden, en onze vertegenwoordigers spreken direct vanuit het programma. Zo geven de leden direct sturing aan hun vertegenwoordigers.”

CV Marty Smits

16 december 1972
Brabander, woonachtig te Amsterdam

Opleidingen

Bedrijfskunde en Rechten,
Erasmus Universiteit Rotterdam
MBA, Businessschool INSEAD,
Fontainebleau (Frankrijk)

Loopbaan

1997-heden

Partner & Managing Director bij
Boston Consulting Group (BCG)

2007-2011

Lid Landelijk Bestuur D66
(Marketing, communicatie en
ledenwerving, o.a. verantwoor-
delijk voor de invoering van de
nieuwe huisstijl)

2010

Nummer 10 op de kandidaten-
lijst van D66 voor de Tweede
Kamerverkiezingen van 2010.

2011-2014

Vicevoorzitter en lid Landelijk
Bestuur D66 (Portefeuille:
Kenniss&Kunde; o.a. verant-
woordelijk voor de politieke
inhoud)

2011-2016

Voorzitter Permanente
Programmacommissie (PPC)
van D66: verantwoordelijk voor
de verkiezingsprogramma’s
voor TK2012, EP2014 en
TK2017.

Bijzonder

Op 30 oktober kreeg Marty
Smits de Jan Glastra van
Loon-penning uitgereikt door
partijvoorzitter Letty Demmers
voor zijn jarenlange betrok-
kenheid bij het werken aan
“de wedergeboorte van het
gedachtegoed van D66”.

verschillende fracties aan *Agenda 2020*. Uit deze ‘toekomstagenda’ vloeiden verschillende congresdiscussies voort, zoals ‘Familie van Nu’, ‘Pensioenen’ en ‘Nieuwe Groei’. Smits: “Zodoende zijn er voor het huidige programma pakweg vijftig projecten uitgevoerd. De verschillende projectteams werken het probleem en de feiten uit, bedenken praktische oplossingen en geven ideologische duiding aan wat wij als partij zouden moeten willen. De onderwerpen en oplossingen komen dus direct uit de partij, zodat wij werken aan wat de leden, politici en bestuurders relevant vinden.” Wekelijks, op vrijdagen, werd de voortgang van de projecten besproken met de projectleiders en Henk Beerten, vicevoorzitter en politiek secretaris in het Landelijk Bestuur van D66.

Wanneer de verkiezingen naderen wordt de Verkiezingsprogrammacommissie (VPC) gevormd, waarin ook de voorzitter van de PPC plaatsneemt, vertelt Smits. Gezamenlijk buigt deze commissie – onder leiding van voorzitter Annet Aris – zich over de hoofdlijnen en samenhang van het conceptprogramma, waar het congres uiteindelijk over beslist. “De VPC gaat nog eens goed praten over de hoofdlijnen, met aandacht voor de hoofdstukken, de uitkomst van projecten, de politieke actualiteit en de financiën. Het schrijven van het programma doet de PPC echter zelf.”

“We gaan in dit programma in op de details, want we willen de echte oorzaken van problemen, zoals discriminatie op de arbeidsmarkt, proberen weg te halen”

Daarbij staat detailuitwerking en doorpakken op grote thema’s centraal, zegt Smits. “We praten in dit programma heel nadrukkelijk over tweedeling en kansengelijkheid. Maar dan niet alleen over brede kansen op macroniveau, zoals via onderwijs. Nee, we gaan in dit programma in op de details, want we willen de echte oorzaken van problemen, zoals discriminatie op de arbeidsmarkt, proberen weg te halen. En daarin vervult de PPC en haar projectteams een onmisbare rol. Uiteindelijk beslist het Landelijk Bestuur wat er aan de leden wordt voorgelegd, maar ik heb als voorzitter wel de letterlijke invloed van de pen. Zorgen dat de goede inhoud op tafel komt.”

Tweedeling en diversiteit

Wat is de essentie van dit verkiezingsprogramma? Smits: “Met name thema’s als tweedeling en diversiteit staan hoog op de agenda bij onze leden. De gedachte is: we hebben de achterstallige hervormingen gehad, maar daarmee hebben we de wereld die we willen nog niet bereikt. Om daar te komen kan en moet de sociale kant van het sociaal-liberalisme meer naar voren worden gehaald.”

Wat Smits daarbij opviel, is er dat er vrij snel overeenstemming over de gewenste uitkomst werd bereikt, maar dat de discussies vooral gaan over welke methoden het beste werken en het best aansluiten bij de waarden van D66. “Een goed voorbeeld daarvan is de werkloosheid van allochtone jongeren, die drie keer hoger is dan bij autochtonen. Een deel daarvan is te verklaren met objectieve factoren, zoals opleidingsniveau en schoolkeuze. Maar tegelijker-

Wat is de rol van de PPC en van Marty Smits zelf in dit proces? Smits: “De primaire taak van de PPC is om in dienst van het Landelijk Bestuur (LB) – tussen de verkiezingen door – het volgende verkiezingsprogramma uit te diepen. Mijn cruciale taak is ervoor te zorgen dat dit belangrijke proces zorgvuldig verloopt, dat er gewerkt wordt aan de onderwerpen waar politieke keuzes gemaakt moeten worden, en dat deze recht doen aan de kwesties die volgens leden opgepakt moeten worden.”

Hoe bepaalt de commissie wat belangrijke aandachtsgebieden voor het nieuwe programma moeten zijn? “Dat gaat in directe samenspraak met verschillende lagen en onderdelen binnen de partij, zoals de Mr. Hans van Mierlo Stichting, thema-afdelingen, lokale en regionale afdelingen en fracties – dus van gemeentelijk tot Europees niveau”, legt Smits uit.

Vijftig themaprojecten

Opvallend aan de PPC is dat het geen gangbare commissie met een vaste samenstelling is, maar eerder een netwerk van vrijwillige experts die verschillende themaprojecten managen – ondersteund en begeleid door voorzitter Marty Smits en secretaris Roel van den Tillaart.

Na het opstellen van het Europees Verkiezingsprogramma van 2014, begon de PPC samen met het Landelijk Bestuur en de

tijd weten we dat een aanzienlijk deel niet door objectieve redenen verklaard wordt. En we weten ook dat veel van deze jongeren zich expliciet gediscrimineerd voelen. Hoe los je dit op? Wil je meer monitoren – of zelfs quota? Er is een heel scala van mogelijkheden, maar elke maatregel gaat weer gepaard met problemen zoals in dit geval het labelen van individuen – dat willen we juist niet.”

En, wat is er uit deze discussie gekomen? “We hebben in het programma gekozen voor het werken aan de objectieve achterstelling, het hard optreden tegen expliciete discriminatie, en ook het vooroplopen met het benoemen van het probleem – met de overheid die als werkgever het goede voorbeeld moet geven – en we willen meer transparantie in het arbeidsproces.”

“Met de harde doelstellingen over CO2-uitstoot, duurzaam bouwen, landbouw en biodiversiteitsherstel is dit verkiezingsprogramma het allergroenste programma van Nederland”

Ontraden, overnemen of neutraal

Alle leden konden tot 19 september amendementen (feitelijk: voorstellen tot verandering) indienen op het concept-verkiezingsprogramma. De ingediende amendementen werden door de Besluitvormingscommissie (BVC) ingedeeld in drie categorieën: tekstueel, algemeen en fundamenteel. De tweede categorie werd door middel van e-voting aan de leden van D66 voorgelegd. Als daar geen ruime meerderheid voor of tegen uitkwam, dan ging het amendement alsnog door naar het congres, samen met categorie drie. Uiteindelijk werden er bijna 200 amendementen behandeld op het congres. Bij elk amendement stelt het Landelijk Bestuur een stemadvies op: ‘ontraden’, ‘overnemen’ of ‘neutraal’. Hierbij speelt de PPC wederom een faciliterende rol. “Alle amendementen komen in groot volume en onder hoge tijdsdruk op het Landelijk Bureau binnen. Die categoriseren we. Om te zorgen dat we doorhebben wat politiek gevoelig ligt en wat mogelijke consequenties zijn, gaan we met bepaalde amendementen naar de fracties. Op basis van alle verzamelde input beslist het Landelijk Bestuur over de uiteindelijke stemadviezen en dan gaat het geheel naar het congres ter stemming.”

Zelf is Mary Smits als voorzitter van de PPC tijdens het congres aanwezig om waar nodig uitleg te geven over waarom tot een bepaalde formulering of beleidsoplossing gekozen is en om het stemadvies van het bestuur toe te lichten.

Congres-gangers aan het woord

SAVE THE DATE

Congres 105
28 januari 2017
Start eindsprint verkiezingscampagne (en nog veel meer!)

9 NBC Congrescentrum, Nieuwegein

d66.nl/congres

Janarthanan Sundaram (35)
Enschede

O.a. Gemeenteraadslid in Enschede

“Een van de rode lijnen in dit verkiezingsprogramma is diversiteit. Ik en een hele hoop andere mensen hebben er hard aan getrokken om deze rode lijn erin te krijgen, en we zijn er trots op dat dit gelukt is. Dit is belangrijk voor onze partij én voor Nederland, want we zijn nu toch te veel georiënteerd op de blanke man van middelbare leeftijd. De zaken die nu in ons verkiezingsprogramma staan, zijn er allemaal op geënt dat er kansengelijkheid ontstaat. Voor jong en oud, autochtoon allochtoon, man vrouw. En dat begint in het onderwijs, een middel om tweedeling tegen te gaan. Dat vind ik goed aan dit programma.”

Rosa Dinnissen (28)
Brussel

Assistent van D66-Europarlementariër Gerben-Jan Gerbrandy

“Als assistent van Gerben-Jan Gerbrandy in Brussel houd ik mij onder andere bezig met energievraagstukken. De transitie naar een duurzame samenleving vraagt om slimme oplossingen. Net zat ik bij een inhoudelijke sessie over duurzaam inkopen. Daar werden lokale initiatieven gepresenteerd – van de inkoop van 100% gerecycled papier in Utrecht tot het hergebruik van bestratingsmateriaal in Amsterdam. Dat was heel interessant. Dit is mijn eerste congres, want ik werk pas sinds juni voor Gerben-Jan en was daarvoor nog geen lid van D66. Deze optimistische mentaliteit en open blik naar de toekomst is een van de belangrijkste redenen waarom ik mezelf bij D66 vind passen.”

Allergroenste programma van Nederland

Als “echte groene liberaal” vertelt Smits met trots dat dit verkiezingsprogramma het groenste verkiezingsprogramma van Nederland is. “Sinds 2010 is D66 van een partij ‘die ook groen was’ de ‘slimgroenste’ partij van Nederland geworden. We zijn

Ingrid Lefebber (67)
Wageningen

Tot najaar 2016 gemeenteraadslid in Wageningen

“Wageningen gaat vanaf volgend jaar experimenteren met alternatieven voor de bijstand. Wij willen dat doen door regels te verminderen en mensen meer kansen te bieden, maar PvdA-staatssecretaris Klijnsma doet daar moeilijk over. Maar zojuist heeft het congres het amendement *Ruim baan voor experimenten met het basisinkomen* aangenomen, zodat we straks écht aan de slag kunnen met onze plannen. Men ziet vaak zoveel beren op de weg... Met een experiment moet je nagaan of die beren er wel echt zijn, zodat tegenstanders zich kunnen laten overtuigen door de feiten.”

Rachid Guernaoui (44)
Den Haag

O.a. Gemeenteraadslid in Den Haag

“Het belangrijkste onderdeel in dit verkiezingsprogramma voor mij is dat – behalve dat we diversiteit moeten omarmen – we moeten investeren in het openbaar vervoer en niet meer in asfalt. Het plan dat we hebben opgeschreven om naast het trainen-netwerk ook een geavanceerd systeem van trams en metro’s uit te bouwen. Als je echt een duurzame oplossing wilt, moet je kiezen – dus geen extra asfalt meer en minder vervuilende auto’s. Ik kom vooral naar congressen om andere betrokkenen te spreken. Zo heb ik met de woordvoerder van verkeer uit Amsterdam gesproken en met de D66-afdelingen Rotterdam en Utrecht. Om te kijken wat werkt bij de ander, en zo van elkaar te leren.”

Michael Egmont-Petersen (49)
's-Hertogenbosch

Senior Software Developer Actief D66-lid 's-Hertogenbosch (o.a. lid kieslijstcommissie)

“Ik heb op een eerder congres twee moties ingediend, voor kleine schoolklassen. Allebei de keren werd de motie door het Landelijk Bestuur ontraden. Ik ben daarover in debat geweest, maar uiteindelijk hebben beide moties het toen niet gehaald. En opeens werd op 13 september een initiatiefwet voor kleinere klassen door Alexander Pechtold en de SP voorgelegd aan het kabinet. Een groter succes kan je je als lid niet wensen. Om als wortel onderaan de boom te hebben gestaan is prachtig.”

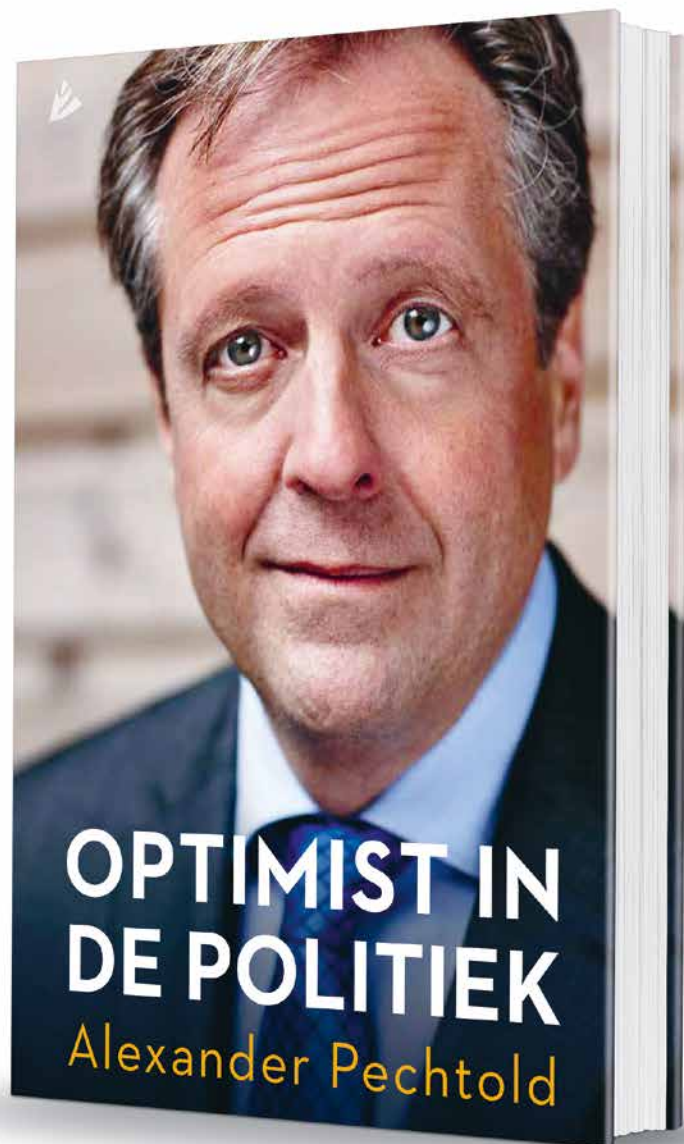
echt anders én effectiever dan GroenLinks. Een voorbeeld? De in de Tweede Kamer aangenomen motie dat kolencentrales gesloten worden, is een direct gevolg van het feit dat onze fractie heeft nagedacht over hoe je ook echt groen kunt worden, en hoe je het bedrijfsleven daarin mee kunt nemen – in plaats van simpelweg te roepen dat je tegen kolenenergie bent.”

In samenwerking met de thema-afdeling Duurzaam is in aanloop naar dit congres bovendien gewerkt aan een aantal amendementen om de gekozen groene lijn in nog meer detail op te nemen in het programma. “Met de harde doelstellingen over CO2-uitstoot, duurzaam bouwen, landbouw en biodiversiteitsherstel is dit verkiezingsprogramma het allergroenste programma van Nederland.”

Waar hij ook trots – nee, bijzónder trots op is: “Dat we de waarden van D66 nu eindelijk benoemd hebben in het programma. Na vijftig jaar van het niet-expliciet benoemen dat we die waarden hebben, is dit programma doordrenkt van persoonlijke vrijheid en zelfbeschikking, kansengelijkheid, sociale rechtvaardigheid, toekomstbestendige keuzes en aanspreekbare, gecontroleerde macht. En niet alleen stúren deze waarden – zoals ze al 50 jaar doen – onze voorstellen; ze staan nu eindelijk ook echt op papier.” ■

d66.nl/tweede-kamerverkiezingen/verkiezingsprogramma

Optimist in de politiek

Vers van de pers: *Optimist in de politiek*. In dit politieke én persoonlijke boek presenteert D66-lijsttrekker Alexander Pechtold – na tien jaar fractievoorzitterschap, en met de belangrijkste verkiezingen ooit voor de deur – zijn ideeën voor de toekomst van Nederland. In deze *Democraat* leest u een voorproefje van zijn urgente boodschap om koers te houden.

Op een veiling in Hoorn kocht ik eind 2014 een verkiezingsposter uit 1922 van de Vrijzinnig Democratische Bond (VDB), de voorloper van D66. De poster wordt gezien als een van de beroemdste affiches uit de Nederlandse politieke geschiedenis. Begin twintigste eeuw diende het affiche de campagne van de VDB. En nu hangt hij ter inspiratie op de fractieburelen van D66. De mooi vormgegeven art-decoposter toont een zeilschip, het Schip van Staat, dat tussen twee hoge rotsen laveert. Op de linker zwarte rots staat 'Reactie', op de rode rechts staat 'Revolutie'. 'Houdt koers!' is de leus die erboven geschreven is.

Persoonlijke leidraad

Die politieke boodschap inspireert me: het Schip van Staat dat tussen twee extremen koerst; het streven om het verleden te willen herstellen en de ambitie om het heden omver te willen werpen. Het is voor mij een krachtig beeld, realistisch en pragmatisch. De oproep 'Houdt koers!' zie ik dan ook als een persoonlijke leidraad: trouw blijven aan principes en idealen, ongeacht het politieke klimaat. Ideeën zijn er om de koers op te bepalen en niet om applaus mee te

oogsten. Je niet laten verleiden om naar de flanken te hellen, maar een op vooruitgang gerichte route blijven varen en daarmee verantwoordelijkheid nemen en vertrouwen winnen.

Met het vertrouwen in de politiek lijkt het momenteel niet best gesteld. Dat bewijst de inmiddels vanzelfsprekende aanwezigheid van het populisme in de politiek. Al tien jaar strijd ik daartegen. Tegen het populisme van Geert Wilders en van een groeiend leger politici van andere partijen dat in zijn kielzog meeloopt. Wat begon als trappen tegen de gevestigde orde, zoeken naar zondebokken en het exploiteren van angst heeft zich ontwikkeld tot een nationalistische verbeterheid, die door heel Europa dezelfde boodschap van wantrouwen uitdraagt. En ook buiten Europa. Met de verkiezing van Donald Trump tot president van de Verenigde Staten is het voor velen ondenkbare gebeurd: van schoppen tegen de macht tot zelf aan de macht. Dat is een beroerd gegeven, maar maakt mij extra strijdbaar.

En ik ben hoopvol. Nu dit kabinet tegen het einde loopt, de economische crisis achter de rug is en zich in Nederland en Europa nieuwe politieke scheidslijnen aftekenen, zie ik een kans om het vertrouwen in de politiek te herstellen. In april 2011 had ik de eer om het eerste exemplaar van de essaybundel *Moeten wij van elkaar houden?* van NRC-columnist Bas Heijne te ontvangen. Heijne uitte daarin zijn zorgen over het opkomende populisme dat de politiek beheerst. Maar het was ook een oproep aan progressief Nederland om de hand in eigen boezem te steken. Ik voelde me aangesproken. Het populisme in de politiek is voor mij het bespelen van emoties van mensen zónder naar werkelijke politieke oplossingen te zoeken. Veel partijen hebben de afgelopen jaren de verleiding niet kunnen weerstaan om op die golven mee te varen en hun oorspronkelijke koers los te laten.

Helder weerwoord op populisme

Ik heb altijd geprobeerd een helder weerwoord op populisme te geven. Maar ik leer er ook van. In 2011 ging ik uitgebreid in gesprek met PVV-stemmers over de angsten en twijfels van deze tijd. Angsten over globalisering, zoals die van de timmerman in Limburg die door concurrentie van Polen en Bulgaren geen zicht op werk meer heeft; twijfels over de toekomst van Europa en de rol van Nederland daarin; over de kwaliteit van de zorg; over gevoelens van onveiligheid, die je nooit met statistieken kunt wegnemen; over samenleven met honderd andere nationaliteiten in een tijd waarin de wereld zeer dynamisch is, maar allesbehalve overzichtelijk; over wat het betekent om Nederlander te zijn. Die gesprekken zijn het jaar daarop gebundeld en gepubliceerd onder de titel *Henk, Ingrid en Alexander*. Het waren nuttige en verhelderende ontmoetingen met mensen die op de hoogte waren van het nieuws en een oprechte interesse toonden voor de toekomst van ons land, en dat stemde mij optimistisch.

Nog steeds als ik op straat loop, is er altijd wel iemand die me wil provoceren en roept: "Wilders!" Dan steek ik de straat over en ga in gesprek. Na een paar minuten boosheid trekken mensen dan vaak bij. Ze denken veel redelijker

“De oproep ‘Houdt koers!’ zie ik als een persoonlijke leidraad: trouw blijven aan principes en idealen, ongeacht het politieke klimaat”

dan je zou verwachten als je naar de populistten luistert. Daarom blijf ik die straat oversteken.

Na de Tweede Kamerverkiezingen van 2010 onderhandelde ik namens D66 met VVD, GroenLinks en PvdA over een 'Paars plus'-coalitie. Het was een kans om na jaren van stilstand grote hervormingen door te voeren, hervormingen waar D66 jaren voor had gepleit. Zo'n coalitie uit het midden leek me bovendien stabiel. Precies wat ons land nodig had na vier kabinetten in slechts acht jaar tijd. Maar het mocht niet zo zijn. In plaats daarvan sloten VVD, CDA en PVV een onzalige deal. Het was een kabinet dat er nooit had moeten komen. Wat me stak, was het gemak waarmee een liberale en een christendemocratische partij hun principes terzijde schoven en kozen voor een wankel coalitie met een onbetrouwbare partner, die het land in tijden van crisis op onaantoonbare achterstand zette. Hoe eenvoudig de zucht naar macht het bij deze partijen kon winnen van de eigen uitgangspunten. Maar wat me nog het meest stak, was dat ze de PVV en hun xenofobe programma salonfähig maakten.

Als het moet tegen de stroom in

Het stoort me dat partijen die zichzelf ‘gematigd’ noemen weinig tegenover het populisme zetten. Juist nu is er behoefte aan politiek die idealen durft te formuleren. Een politiek die met eerlijke diagnoses van de samenleving en met feiten onderbouwde remedies het vertrouwen van mensen probeert te herwinnen. Ruim een halve eeuw geleden, bij de oprichting van D66, zei Hans van Mierlo: “We willen het vertrouwen opnieuw winnen.” Dat is nog steeds noodzakelijk. Niet alleen door de kanalen te graven van de politiek naar mensen zelf, maar door de grote opdrachten van deze tijd op te pakken. Daar ligt voor mij het begin van een antwoord op het herstellen van het vertrouwen in de politiek: een koers bepalen en deze consequent en onvermoeibaar uitdragen. Als het moet tegen de stroom in. Laten zien waar je voor staat, wat je wilt realiseren en vooral waarom. Koersvast blijven en als het Schip van Staat tussen de extreme klippen van Revolutie en Reactie varen.

“Laten zien waar je voor staat, wat je wilt realiseren en vooral waarom. Koersvast blijven en als het Schip van Staat tussen de extreme klippen van Revolutie en Reactie varen”

Ik heb de afgelopen tien jaar in Den Haag gemerkt hoe hardnekkig behoudzucht en wantrouwen kunnen zijn en hoe deze kunnen leiden tot besluiteloosheid. Gelukkig zijn er ook momenten geweest die lieten zien hoe snel ideeën gerealiseerd kunnen worden. Het ene moment sta je alleen, het volgende moment zwaait de pendule de

andere kant op en worden je ideeën positief gewaardeerd. Daar hoort een politicus op voorbereid te zijn. Een stap vooruit denken, het liefst meerdere. Het Lenteakkoord met onze hervormingen en het Herfstakkoord met de onderwijsinvesteringen, akkoorden die mede dankzij D66 gesloten zijn, zijn daar goede voorbeelden van. Het heeft mij in mijn overtuiging gesterkt dat je met samenwerken in de politiek, over je eigen gelijk heen, uiteindelijk het verst komt. Daarmee kun je mensen het vertrouwen geven dat de politiek het wél kan.

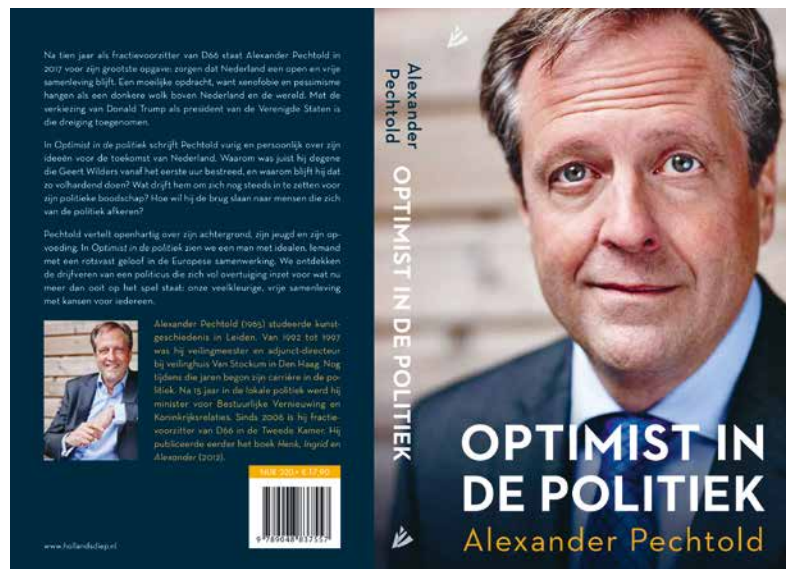
Een wenkend perspectief bieden

In dit boek doe ik een poging een nieuwe horizon te schetsen. We laten de crisis langzaam achter ons. Na jaren van hervormen en bezuinigen komen nu de jaren van investeren in de samenleving. Ik ben ervan overtuigd dat vooruitstrevende politiek dan een wenkend perspectief biedt. Ook voor de grote groep mensen die nu al jaren een proteststem uitbrengt of helemaal niet meer stemt. Ik schets in dit boek mijn beweegredenen en de opdrachten die ik voor de toekomst zie. De opdracht om de verworvenheden van onze open samenleving te beschermen en te versterken. Om nieuwe glans te geven aan de idealen van gelijke kansen en sociale rechtvaardigheid, die evident onder druk staan. Om een voortrekkersrol te spelen in de aanpak van klimaatverandering, die ons dwingt om duurzamer te gaan leven. Om een nieuwe weg in te slaan met Europa. Om met hernieuwd besef van urgentie onze ideeën over de tekortschietende democratie aan de man te brengen.

Die opdrachten zijn mijn antwoord op het pessimisme, op de onvrede en onmacht. Want hoewel het populisme mensen anders voorspiegelt, is er alle reden voor optimisme over de toekomst en voor vertrouwen in de politiek. ■

Dit is een bewerkte versie van de proloog van *Optimist in de politiek* van Alexander Pechtold, dat vanaf 8 december te koop is in de boekhandel en via onze nieuwe boeken-webshop: vmswebshop.nl

Iedere week lanceert Alexander Pechtold op zijn Facebook-pagina een persoonlijke video over zijn persoonlijke inspiratiebronnen. Praat mee over wat jou inspireert onder **#optimist**

D66

Zoals in elke vereniging, bloeit ook bij D66 regelmatig iets moois op tussen actieve leden. In dit nummer portretteren we Mascha ten Bruggencate en Gijs Reudink, die elkaar zes jaar geleden ontmoetten tijdens de (knetterkoude) campagne voor GR2010 in Amsterdam.

Liefde in campagnetijd, wat romantisch...

Mascha: “Het was de campagne voor de gemeenteraadsverkiezingen van 2010. Ik was kandidaat voor de deelraad van stadsdeel Centrum en Gijs hielp bij de campagne.”

Gijs: “Samen met de kandidaten zouden we een aantal campagne-acties organiseren. Zo hadden we onder meer bedacht dat we alle D66-leden van Amsterdam-Centrum een campagneposter zouden langsbrengen met de vraag om deze achter het raam te hangen.”

Samen posters rondbrengen – nog romantischer!

Gijs: “Je moet je voorstellen: het was knetterkoud, en het sneeuwde, en dan gingen we ’s avonds op de fiets langs de leden met een grote bundel posters...”

Mascha: “En als je dan terugfietste langs de grachten, dan zag je overal mensen bezig met het ophangen van de posters...”

Gijs: “En elke avond als we klaar waren, verzamelden we ons na het rondfietsen in P96, het D66-oercaf  , voor bier met tosti’s om op te warmen. En dat werd elke keer later en later...”

Mascha: “Het was met die sneeuw en ellende echt zo’n klassieke campagne. Vaak dacht ik: *ik heb geen zin,*

maar ja, die leuke jongen is er ook elke keer, dus dan ging ik maar weer...”

Jullie trouwden op 5 oktober 2012, in de Stopera in stadsdeel Centrum.

Gijs: “Ja, daar hebben we elkaar voor het eerst ontmoet, tijdens een bel-actie om geld voor D66 bij elkaar te harken.”

Mascha: “En we zijn getrouwd door Boudewijn Oranje, dagelijks bestuurder van D66 van stadsdeel Centrum. Eerst zou dat in de trouwzaal plaatsvinden, maar omdat er toch behoorlijk wat mensen zouden komen, hebben we dat toch maar in de koffiekamer van de raadszaal gedaan. Niet direct een voor de hand liggende locatie voor een trouwerij, maar het roept wel elke keer warme gevoelens op als ik daar kom tijdens de raadsvergadering.”

OPROEP:

Heeft u uw partner ook leren kennen bij D66? En willen jullie – net als Mascha en Gijs – samen geportretteerd worden in de *Democraat*? Stuur een mail met uw contactgegevens naar: democraat@d66.nl

Het redelijke midden staat onder druk; constructief samenwerken is vandaag een radicale keuze. Zo begint het nieuwe appèl dat D66 op 30 oktober – tijdens het Jubileumcongres in de Amsterdamse RAI – presenteerde. Aan álle Nederlanders, en in het bijzonder aan Erwin Nypels en Henk Gajentaan, ondertekenaars van het eerste, baanbrekende Appèl uit 1966. Dit nieuwe appèl is geschreven op verzoek van en in samenspraak met de leden van D66.

Een nieuw appèl

Appèl

Aan iedere Nederlander die **ongerust** is over de ernstige devaluatie van onze democratie

D66

D66 kiest voor optimisme, verbinding en daadkracht.

Wat kiest u?
#50jaarD66

Over het nieuwe appèl

Tijdens het najaarscongres van 2015 werd een motie aangenomen (ingediend door de thema-afdeling Senioren & samenleving): “om vóór het Congres ter viering van ons 50-jarig bestaan een nieuw Appèl te formuleren, met nieuwe oplossingen die de kiezer meer directe invloed geeft op de politieke besluitvorming en hierbij geïnteresseerde leden te betrekken.” Zo is geschied: tijdens het voorjaarscongres op 16 april in het Arnhemse Papendal vond een uitgebreide workshop plaats over het nieuwe appèl, waar geïnteresseerde leden suggesties inbrachten voor de verschillende thema's. Tijdens Congres 104, op zondag 30 oktober in de RAI te Amsterdam, werd het nieuwe appèl gepresenteerd.

Kijk op p.46 voor bestelinformatie, of lees verder op:
d66.nl/het-nieuwe-appel

Eén van de 36 Appèl-ondertekenaars 1966

“Het nieuwe Appèl moet consequent worden uitgedragen”

“Het originele Appèl dat op 15 september 1966 werd gepresenteerd, kwam voort uit een gevoel van ongerustheid over het functioneren van onze democratie. Een roep om vernieuwing van de politiek. Vijftig jaar later staat die behoefte nog steeds centraal in de belangstelling. D66 heeft daarin een geprofileerde rol te spelen. Het gaat daarbij, net als vijftig jaar geleden, om inhoud en vorm te geven aan de politieke vernieuwing. Niet alleen om het functioneren van de democratische instellingen, maar ook om de vraag hoe op gevoelens van onmacht, van ongerustheid en van ontkenning een concreet antwoord wordt gegeven. Respect voor andermans mening, voor andermans identiteit en voor andermans gevoelens staan voorop. Het antwoord van D66 is een comittering aan een betere, eerlijker en schonere wereld. Er is werk aan de winkel. Het tweede Appèl doet daar een waardevolle poging toe. De boodschap zal uitgedragen moeten worden en waar nodig versterkt. Zo was het ook vijftig jaar geleden. Het Appèl van 1966 is baanbrekend geweest qua inhoud en vorm; het is vandaag nog net zo relevant. Het Appèl van 2016 moet consequent worden uitgedragen opdat over vijftig jaar datzelfde daarvan gezegd kan worden. D66 staat als partij maar ook als beweging niet alleen. Ook juist nu!”

Ongerust...

... over vrijheid en zeggenschap over lijf, liefde en levensloop

... over ontplooiing

... over de aarde en onze wereld

... over democratie en rechtsstaat

Eén van de 36 Appèl-ondertekenaars 1966

“Bestaansnoodzaak D66 opnieuw aangetoond”

“Sinds 1966 is op grond van het eerste Appèl in ons land een nieuwe politieke partij ontwikkeld waaraan dringend behoefte bestond: een pragmatische en democratische partij met een sociaal-liberaal karakter. Deze partij is op dit moment springlevend en niet meer weg te denken uit de Nederlandse politiek! Deze partij is ook een partij geworden zoals mij als medeoprichter vijftig jaar geleden voor ogen stond. Het nieuwe, tweede appèl van D66 is een goed geschreven werkstuk waarin naar mijn mening de bestaansnoodzaak van D66 ook in de moderne tijd en de komende jaren duidelijk wordt aangetoond. Sterker, die noodzaak is op dit moment, met vele conflicten en spanningen in de wereld en met aantasting en uitputting van de aarde, misschien nog groter dan ooit te voren! De aangegeven feiten en argumenten geven een algemene grondslag voor het D66-beleid in de toekomst. Het was voor Henk Gajentaan en mij een grote eer om, als twee ondertekenaars van het eerste Appèl, een exemplaar te ontvangen van het kersverse tweede appèl. Dat is ook te beschouwen als een blijk van waardering voor onze inzet de afgelopen jaren. Waarvoor dank!”

Landelijk Bestuurslid D66, auteur Appèl 2016

“Ja, we zijn nog steeds ongerust”

“Ja, we zijn nog steeds ongerust. Niet bang. Niet boos. Maar wel bewust van het feit dat zaken die voor ons – Democraten 66 – van belang zijn, niet vanzelf goed komen. We moeten nog steeds goed opletten en opkomen voor dat wat we écht belangrijk vinden. Voor ons fundament, de niet-onderhandelbare basis. Dat is:

- de kwaliteit van onze democratie en onze rechtstaat;
- de vrijheid en zeggenschap over ons lijf, onze liefde(s) en onze levensloop;
- ontplooiing en talentontwikkeling gericht op zelfstandigheid én samen leven;
- een duurzame en vreedzame wereld.

Wij zijn democraten en wij onderschrijven dat je in een coalitie – of dat nu op lokaal, regionaal, nationaal of Europees niveau is – moet geven en nemen. Er is altijd ruimte om compromissen te sluiten over het tempo en de volgorde waarin onze idealen worden verwezenlijkt of welke instrumenten hiervoor worden ingezet. Maar de stip op de horizon is helder. Want het komt niet ‘vanzelf’ in orde. Onze vrije en open samenleving is anderen immers een gruwel. Net als we op het ene punt voortgang boeken, gaat het op een ander punt weer mis – in ons land, op ons continent of aan de andere kant van de wereld. Wij zijn optimisten. Wij weten: vooruitgang boek je niet voor eens en altijd. Daar moeten we ons voor blijven inzetten. Dat doen we al vijftig jaar en daar gaan we ‘vrolijk’ mee door. Het nieuwe appèl helpt ons daarbij.” ■

Kwesties rond integriteit in het openbaar bestuur beheersen regelmatig de actualiteit. Wat is integriteit? Hoe zorg je dat je integer handelt? En wat doe je als integriteit in het geding is of lijkt te zijn? Journalist en D66'er Jan Smit sprak erover met vier D66-bestuurders. “Je moet de schijn van belangenverstrengeling voorkomen. Maar wat is dat precies?”

Gesprekken over...

integriteit

Onno van Veldhuizen
D66-burgemeester van Enschede

Integriteit moet je regelmatig agenderen

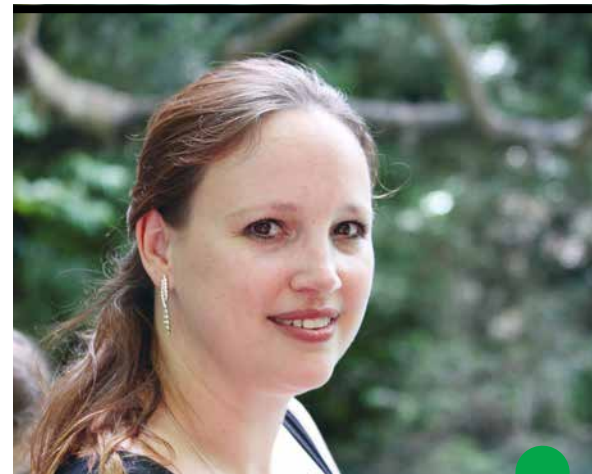
“Eenheid van denken, spreken en handelen zonder dubbele bodem.” Onno van Veldhuizen parafraseert de middeleeuwse filosoof Augustinus. Volgens de burge-

meester van Enschede is dit de essentie van integriteit. Het is niet een hoeveelheid van regels waar iemand zich aan moet houden. Het moet meer van binnenuit komen, vindt Van Veldhuizen.

“Creëer veiligheid en vertrouwen om integriteit bespreekbaar te maken”

Van Veldhuizen is een van de grondleggers van het Huis voor Klokkenluiders (voorheen: Adviespunt Klokkenluiders) dat op 1 juli van dit jaar is geopend in Utrecht. Hier kunnen mensen (werkgerelateerde) misstanden melden die ze tegenkomen bij zowel de overheid als het bedrijfsleven. Het moet onder meer een veilige omgeving creëren waarin klokkenluiders hun verhaal kwijt kunnen.

Het creëren van veiligheid en vertrouwen is belangrijk om integriteit bespreekbaar te maken, zegt Van Veldhuizen. “Je moet niet het gevoel hebben dat direct je doodvonnis wordt getekend. Alleen dan is een goed gesprek mogelijk. Laat het niet onnodig escaleren. Dat werkt averechts.” Volgens Van Veldhuizen is integriteit onlosmakelijk verbonden met goed bestuur. Hij pleit ervoor het regelmatig te agenderen. ■

Femke Goedendorp
D66-fractievoorzitter Stichtse Vecht

Integriteit is niet zwart-wit

“Integriteit is niet zwart-wit. Goed en kwaad zijn niet altijd makkelijk te onderscheiden. Waar het omgaat, is dat je jezelf in de spiegel kunt blijven aankijken. Niet alleen nu, maar ook over een jaar moet je het nog steeds kunnen uitleggen.” Dat zegt Femke Goedendorp, D66-fractievoorzitter in de raad van Stichtse Vecht. De afgelopen jaren kwamen maar liefst drie zaken rond integriteit in deze gemeente in de publiciteit.

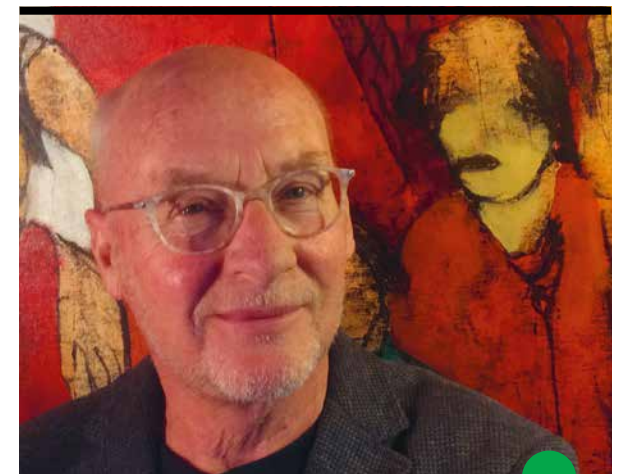
“Je moet elkaar vertrouwen én elkaar scherp houden”

De problemen deden zich vooral voor bij de VVD. Vanuit deze fractie was gelekt tijdens de benoemingsprocedure voor een nieuwe burgemeester. Daarnaast kwam de VVD-fractievoorzitter in opspraak vanwege witwaspraktijken. Maar ook het CDA kwam in problemen. Een wethouder had een lening ontvangen van een plaatselijke aannemer – een bedrijf waarmee de gemeente veel zaken doet. Goedendorp: “We hebben hierover in onze fractie veel gediscussieerd. Het CDA zat met ons in de coalitie en eiste dat wij hun wethouder bleven steunen. We kenden de wethouder al lang en hadden goed met hem samengewerkt. Toch konden we het niet voor onszelf verantwoorden.” Uiteindelijk stapte het CDA uit de coalitie en is er opnieuw geformeerd.

Goedendorp heeft veel van deze zaken rond integriteit geleerd. “Voordat ik de politiek inging, dacht ik dat het niet zo moeilijk was. Ik was van de school van PvdA-bestuurder Ien Dales: *Een beetje integer bestaat niet*. Maar zo makkelijk is het niet. Je moet de schijn van belangenverstrengeling voorkomen. Maar wat is dat precies? Je neemt beslissingen die heel ingrijpend kunnen zijn en iemands leven volstrekt kapot maken.”

Ook de D66-fractie in Stichtse Vecht is door de praktijkervaringen scherper gaan nadenken over integriteit. “We hebben bijvoorbeeld een fractielid dat ook in een ondernemersvereniging zit. Fantastisch, want die staat met twee benen in de samenleving. Maar kan hij ook de economieportefeuille doen?” Er is uitgebreid over gesproken en uiteindelijk was het antwoord ‘Ja’. Goedendorp: “Je moet elkaar blijven vertrouwen. Tegelijk moet je elkaar ook scherp houden. Daarom kijkt iemand anders altijd mee. Naar ‘heikele’ bijeenkomsten gaan we minimaal met zijn tweeën.” Het bespreekbaar maken van mogelijke belangenverstrengeling is ook het adagium binnen de gemeenteraad van Stichtse Vecht. Makkelijk is dat niet, zegt Goedendorp. “Binnen de coalitie kunnen we zo iets wel aan de orde stellen. Maar dit met oppositiepartijen bespreken, ligt veel gevoeliger. Wel is afgesproken dat de hele raad binnenkort opnieuw praat over integriteit. We gaan met een vergrootglas naar ons eigen beleid kijken. Daarvoor schakelen we ook een extern bureau in.”

Zelf maakt Goedendorp ook gebruik van ‘externe’ deskundigheid bij kwesties over integriteit, namelijk: partijgenoten. “Ik heb bijvoorbeeld veel gehad aan de fractievoorzitter van Utrecht. Ik kan goed met hem sparren. Mijn advies is dan ook: neem contact op met andere D66’ers. Laat je in ieder geval niet opjatten door de pers of de oppositie.” ■

Chrit Achten
Fractievoorzitter D66 Roermond

Integriteit vereist transparantie en openheid

“Iedere gemeenteraad zou jaarlijks een raadsconferentie of een evaluatie van het beleid moeten organiseren over integriteit. Bij ons heeft dat verhelderend gewerkt.” Aan het woord is Chrit Achten, fractievoorzitter van D66-Roermond. Door de zaak-Van Rey – waarbij oud-VVD-wethouder Jos van Rey werd veroordeeld voor ambtelijke corruptie en

het lekken van vertrouwelijke informatie – heeft Achten gezien hoe belangrijk integer handelen is. Want nog steeds zijn de verhoudingen in de gemeenteraad van Roermond erdoor getekend. Bij de gemeenteraadsverkiezingen van 2014 werd Van Reys nieuwe Liberale Volkspartij Roermond (LVR) de grootste. De andere partijen trokken daarna samen op om een ‘regenboogcoalitie’ te kunnen vormen.

“Durf erover te praten, spreek elkaar erop aan”

Door de ‘Zaak Van Rey’ heeft het onderwerp integriteit ook veel aandacht gekregen in Roermond. Raad en college hebben inmiddels twee zogeheten raadsconferenties over het onderwerp georganiseerd. “In maart is er een nieuwe gedragscode opgesteld. Die is aangenomen door de voltallige raad. Daarnaast is er ook een protocol vastgesteld. Die geeft aan welke procedure er gevolgd moet worden als er een vermoeden is van belangenverstrengeling”, legt Achten uit. Ook is er een integriteitcommissie benoemd. Daarin zitten de burgemeester, de griffier en twee externen. Zij kunnen gevraagd en ongevraagd adviezen geven en onderzoek (laten) doen.

Hoe serieus Roermond omgaat met integriteit blijkt bijvoorbeeld uit de manier waarop de gemeenteraad het accommodatiebeleid voor veldsportverenigingen vaststelt. Achten: “Er zijn raadsleden die ook lid zijn van een voetbalvereniging. We bespreken nu vooraf in het Presidium hoe we daar mee omgaan. Kan zo’n raadslid wel of niet meedoen aan het debat? Moet hij zich al of niet onthouden van stemmen? Je moet voorkomen dat je in een situatie terechtkomt waarin belangen kunnen botsen.”

Volgens Achten zitten raadsleden vaak in een lastige spagaat: enerzijds wordt van ze verwacht maatschappelijk betrokken te zijn bij mensen in de wijken en verenigingen; anderzijds moeten ze ook ‘zonder last of ruggespraak’ beslissingen nemen. Zijn advies: durf erover te praten, spreek elkaar erop aan. Transparantie en openheid zijn essentieel voor een integer bestuur, vindt hij. ■

Meer informatie

Algemeen: Op integriteitoverheid.nl staan onder meer handreikingen voor politieke ambtsdragers. De website hoort bij het Bureau Integriteitsbevordering Openbare Sector (BIOS), een onafhankelijk centraal instituut dat is gericht op het bevorderen van integriteit(sbeleid) binnen de (semi)publieke sector.

D66: In contact komen met de landelijke thema-afdeling Transparantie en Integriteit of de Werkgroep Integriteit van de Bestuurdersvereniging? Mail naar: info@d66integriteit.nl

Letty Demmers
Partijvoorzitter D66

Integriteit is de basis van alles

“Integriteit is de basis van alles. Niet-integer handelen, ondergraaft de geloofwaardigheid van het publieke bestuur. Als de Rijksoverheid niet integer handelt, sijpelt dat door naar de rest van de samenleving. Dat is het einde van alles.” Met deze zware bewoordingen onderstreept D66-partijvoorzitter Letty Demmers het belang van integriteit.

“Een protocol is geen excuus om zelf niet meer na te denken”

Demmers is blij met de groeiende aandacht voor integriteit. Dit jaar is de landelijke thema-afdeling Transparantie en Integriteit van start gegaan. Binnen de D66-bestuurdersvereniging is de Werkgroep Integriteit actief. “Het is goed dat we er veel over praten. We denken er onder meer over om per regio vertrouwenspersonen aan te stellen. Daar kunnen afdelingen dan gebruik van maken.”

Het belang van goede vertrouwenspersonen is ook een les die Demmers trekt uit de problemen die in Haarlem hebben gespeeld. Daar stapten twee jaar geleden een wethouder en een deel van de fractie van D66 op na een kritisch rapport over mogelijke onregelmatigheden. Demmers: “Sommige mensen zijn hierdoor onnodig beschadigd. Ondanks alle goede bedoelingen, is er te veel ad hoc gewerkt. Een goed getraind vertrouwenspersoon weet beter hoe hij hiermee om moet gaan.”

Demmers is niet van plan om met een set van nieuwe regels de integriteit binnen D66 extra te borgen. “Ik ben niet zo van meer regels. Een protocol is geen excuus om zelf niet meer na te denken. Het helpt je wel om dat op een gestructureerde manier te doen.” ■

De werkloosheid neemt af. Goed nieuws, waar niet alle Nederlanders evenveel van merken. Want de huidige arbeidsmarkt kent diepe kloven. Tussen mensen met en zonder werk, en tussen de zogeheten flexwerker en werkenden met een vaste baan. Om die kloven te dichten, is radicale kansengelijkheid nodig. Juist nu, met alle technische vernieuwingen en constante veranderingen op de arbeidsmarkt, moet investeren in mensen absolute prioriteit hebben, betoogt Marthe Hesselmans.

Nieuwe ronde, echte kansen

**Een sociaal-liberale
visie op de toekomst
van werk**

Door
Marthe Hesselmans

In haar verkiezingsprogramma *Samen sterker – Kansen voor iedereen* zet D66 persoonlijke vrijheid en radicale kansengelijkheid centraal. Waarom vinden we dit ook alweer zo belangrijk en hoe balanceren we beide waarden in de dagelijkse werkelijkheid? Met dit essay pleit de Mr. Hans van Mierlo Stichting niet alleen voor het inzetten op kansen, maar ook voor het beter in staat stellen van mensen om kansen te benutten. Aan de basis van dit argument staat het begrip positieve vrijheid.

Positieve en negatieve vrijheid

Vrijheid staat bij sociaal-liberalen hoog in het vaandel, zeker als het gaat om werk. Individuen moeten vrije keuze hebben in het vormgeven van hun werkende leven, of dat nu als parttime zelfstandige ICT’er is, freelance stukadoor of fulltime onderwijzer. De overheid mag niemand dwingen tot een bepaalde beroepskeuze. En niemand mag op grond van geloof, etniciteit, gender of geaardheid, belemmerd worden in het zoeken naar of uitoefenen van werk. Het zijn de fundamenteën van vrijheid op het gebied van werk.

“Net als kansen belangrijk zijn om positieve vrijheid te bereiken, is die vrijheid noodzakelijk om iets van onze kansen te kunnen maken”

Op die fundamenteën bouwen sociaal-liberalen verder. Het gaat ons niet alleen om de vrijwaring van overheidsinmenging in het leven van individuen, ook wel negatieve vrijheid genoemd. Het gaat erom dat we iedereen in staat willen stellen om zich te ontplooien, met werk dat voldoening geeft en dat loont, en met volwaardige ondersteuning als werken (tijdelijk) niet gaat. De overheid heeft daarbij een actieve rol gericht op “gelijkheid van kansen en mogelijkheden om het eigen lot te verbeteren” (zie: *Vertrouw op de eigen kracht van mensen*, p. 34, Van Mierlo Stichting, 2009). Dat noemen we positieve vrijheid. Een ruim begrip van vrijheid, maar wel met grenzen. De vrijheid van de één mag die van een ander niet belemmeren. Een werkgever mag in naam van zijn of haar ondernemers’ vrijheid dus niet iemand willekeurig ontslaan. Ook mag de vrijheid van nu geen gevaar vormen voor de vrijheid van later, van jezelf en van anderen. Een 13-jarige laten we niet zomaar school verlaten en daarmee kansen op toekomstig werk mislopen. Een bedrijf mag niet onverlet het milieu vervuilen zodat latere generaties de rekening betalen.

Kansen krijgen

Kansen – en herkansingen – op opleiding, werk en zelfstandigheid, zijn essentieel voor positieve vrijheid. Uitgangspunt hierbij is dat we vinden dat zoveel mogelijk mensen moeten kunnen presteren. Verschil tussen mensen mag en zal er altijd zijn, maar sociaal-liberalen streven ernaar iedereen dezelfde kansen te geven om in de maatschappij vooruit te komen. Dat begint bij excellent basisonderwijs en loopt door in vervolgstudies en beroepsgerichte bijscholing. Of je nu een goed betaalde tandarts bent of een sappellende schoonmaker, iedereen komt de mogelijkheid toe om zichzelf verder te ontwikkelen. En om na een verkeerde studiekeuze, faillissement, of een carrière misstap, weer een tweede, of derde kans te krijgen – om een nieuwe start te maken.

Dat laatste sluit aan op de gedachte dat je eigen verdiensten bepalend dienen te zijn in waar je terecht komt op de arbeidsmarkt. Dus niet je etnische of sociaal-economische achtergrond, en ook niet de sector waarvoor je hebt gekozen. Op dit moment lopen te veel mensen tegen hindernissen aan die er niet zouden moeten zijn. Mensen met een migrantenachtergrond, met fysieke beperkingen, jongeren, ouderen komen maar moeizaam de arbeidsmarkt op. We zien tevens problemen onder hen die wel werk hebben. Zzp’ers die aan de onderkant van de markt opereren, in de bouw of in de pakketbezorging, ervaren veelal geen andere keuze dan als zelfstandige te werken tegen laag loon en

slechte arbeidsvoorwaarden. Dan zijn er nog de bijna twee miljoen werkenden met een flexibel arbeidscontract. Ook zij hebben weliswaar werk, maar kampen met een situatie van permanente tijdelijkheid. Dit betekent naast onzekerheid het mislopen van kansen op opleiding, zeker zolang de fondsen daarvoor vastliggen in sectorale cao’s. Dit is geen goede situatie van waaruit mensen gaan investeren in zichzelf en in elkaar.

Kansen benutten

Investeren in mensen heeft absolute prioriteit – juist nu. Het zit in ons sociaal-liberaal DNA dat we vertrouwen op de eigen kracht van mensen. Het past ook in de huidige realiteit en is *noodzakelijk* voor die van de toekomst. Nu digitalisering, globalisering en flexibilisering van arbeid een ongekende vaart heeft gekregen. Nu de arbeidsmarkt steeds hogere eisen stelt aan de veerkracht van mensen om de internationale concurrentie en de continue veranderende technologieën bij te houden. Juist nu zien we hoe essentieel menselijk kapitaal en aanpassingsvermogen is, voor de economie en voor mensen zelf, om werk te krijgen en te behouden. Hiervoor moeten we telkens opnieuw kunnen ontdekken waar onze eigen kracht ligt. Op je 23ste denk je misschien dat die ligt bij het maken van meubels, op je 43ste zijn je interesses, je kwaliteiten, je baan-vooruitzichten wellicht verschoven naar computerprogrammeren. Dan moet je weer naar school kunnen gaan. En moet je toegang hebben tot studiefondsen, tot een sociaal leenstelsel, ook als je 30+ bent.

We zetten dus sterk in op gelijke kansen op opleiding, telkens weer, een leven lang leren. En we gaan opnieuw een stap verder. Mensen moeten ook in staat zijn om die kansen te nemen. Daarvoor is ruimte nodig, in geld en tijd, bijvoorbeeld om voor een bepaalde periode werk met een opleiding te combineren, en een opleiding met lesgeven. En dan niet alleen in de avonduren wanneer je eigenlijk naar de ouderavond van je kind wilt gaan. Kansen dus ook om werk en zorg te combineren, met langer vaderschapsverlof en betaalbare kinderopvang – juist nu. Nu onze ouders ouder worden, we later kinderen krijgen, in de bloei van onze carrières, en nu we zien dat vaders en moeders de zorg voor die kinderen steeds meer (willen) delen.

Actief ingrijpen van de overheid

Ten slotte werken kansen alleen als ze in verbinding staan met de praktijk van onze arbeidsmarkt. Die moet radicaal anders. Je kunt nu een fijne nieuwe opleiding tot verloskundige hebben gedaan en alsnog niet in je eigen onderkomen kunnen voorzien. Want de arbeidsmarkt zit te vast. Er is te weinig doorstroom tussen banen, te grote verschillen tussen flexibel en vast contract. Dat brengt ons terug bij de kwestie van vrijheid. Net als kansen belangrijk zijn om positieve vrijheid te bereiken, is die vrijheid noodzakelijk om iets van onze kansen te kunnen maken. Dat betekent actief ingrijpen van de overheid om de banendoorstroom te verbeteren, met meer vrijheid om mensen aan te nemen en te laten gaan, om zelf je pensioen- en opleidingspotjes in en aan te vullen. En met duidelijke grenzen, of eerder een ondergrens, in de mate van flexibiliteit bij tijdelijke overeenkomsten. De huidige tweedelingen moeten en kunnen we aanpakken. Als we nu handelen, met diepe investeringen in onderwijs, in omscholings- en bijscholingstrajecten, in het aantrekkelijker maken van werk, dan kunnen we die arbeidsmarkt weer openstellen voor iedereen. Zodat kansen ook echt leiden tot gelijke startposities, iedere keer weer.

Marthe Hesselmans is wetenschappelijk medewerker van de Mr. Hans van Mierlo Stichting, het wetenschappelijk bureau van D66.

Dit essay is gebaseerd op de publicatie *Nieuwe ronde, echte kansen: Een sociaal-liberale visie op de toekomst van werk* van de Van Mierlo Stichting, die binnenkort verschijnt.
vanmierlostichting.d66.nl

Langs de deuren voor Hillary

Vier dagen voor de Amerikaanse presidentsverkiezingen van 8 november, reisden dertig (oud-)leden van het D66-talentenprogramma Route66 af naar Philadelphia, om de *Get out the vote*-campagne van de democratische kandidaat Hillary Clinton te steunen. Lichtpuntje tijdens de dramatische verkiezingsavond: ruim tachtig procent van de stad stemde ‘blauw’.

Onze bestemming: Philadelphia, de grootste stad van *swingstate* Pennsylvania. Een overweldigende meerderheid van de inwoners van deze stad steunt de democratische partij, in tegenstelling tot veel van de landelijke gebieden eromheen. Omdat een presidentskandidaat in de VS staat of valt met het binnenhalen van *swing states* als Pennsylvania – waar op voorhand niet duidelijk is welke kandidaat er de beste winkansen heeft – is ‘Philly’ de perfecte keuze om aan de slag te gaan. Dat lijkt onlogisch, aangezien de bewoners waarschijnlijk toch al voor Hillary zullen stemmen, maar dat is het niet. Dat juist hier

campagne voeren zinvol is, heeft alles te maken met wat men hier de *Get out the vote*-campagne noemt: zorgen dat mensen ook daadwerkelijk gaan stemmen. Dat ligt in de Verenigde Staten namelijk iets ingewikkelder dan in Nederland. Men moet zich vooraf registreren; op *Election Day* zelf staan er vaak lange wachtrijen. De kunst van de campagne is dus – zeker in de laatste weken – om de eigen aanhang naar het stembureau te krijgen. En dat betekent: de deuren langs, in gesprek gaan met mensen.

Onbewoonbare huizen

Met ruim dertig (oud-)Routers (zie infokader) melden we ons op 5 november – op afspraak – bij het campagnebureau in West-Philadelphia, een buurthuis waar vrijwilligers ijverig adressenlijsten uitdelen. Elke bijdrage aan dit huzarenstuk wordt van harte verwelkomd, zeker als men gek genoeg is om daarvoor een kleine zesduizend kilometer te reizen. Na een korte briefing gaan we de buurt in. Het eerste dat opvalt, is de armoede. Ten minste één huis per straat is onbewoonbaar verklaard, veel huizen zien er bouwvallig uit. Dit deel van de stad lijkt mijlenver af te staan van de politiek in Washington. Toch is de vrijwel uitsluitend Afro-Amerikaanse bevolking onverminderd enthousiast, ook als het over politiek gaat. Natuurlijk zien veel inwoners reikhalzend uit naar het einde van de verkiezingsstrijd, in het bijzonder naar het vertrek van de campagnestoet, maar ze begrijpen ook dat heel het land (*and even the Netherlands?!*) nu naar hen kijkt. ‘West Hilladelphia’ kan daarom maar beter zo blauw

mogelijk op de kaart staan. De angst voor een overwinning van de republikeinse kandidaat Donald Trump, die zich herhaaldelijk racistisch heeft uitgelaten, is hier groot. Een tienjarige jongen slaat zijn handen voor het gezicht: *Then we're all gonna die!*

“Dat juist hier campagne voeren zinvol is, heeft alles te maken met wat men hier de *Get out the vote*-campagne noemt: zorgen dat mensen ook daadwerkelijk gaan stemmen”

Katy Perry? Nee, Hillary!

Onze briefing was duidelijk: roep mensen op te gaan stemmen, laat het tot hen doordringen dat hun stem telt. Belangrijke tip: maak het concreet. Op welk moment van de dag bent u van plan naar het stembureau te gaan? Weet u waar u naartoe moet? Neemt u iemand mee? Als iemand niet zelfstandig naar het stembureau kan, maken we een notitie. De democraten regelen dan busvervoer. Hier wordt niets aan het toeval overgelaten.

De gesprekjes op straat geven véél meer energie dan het lopen kost. Een aardige bijkomstigheid is dat dagblad *The Philadelphia Inquirer* lucht van ons krijgt en een artikel over ons publiceert. Zo zijn we ineens *Thirty politically passionate millennials*, die *out of fear of a Donald Trump presidency* de deuren langsgaan. Natuurlijk vraagt de krant ook naar de rally die die avond zal plaatsvinden in Mann Center. Daar geeft superster Katy Perry een gratis optreden, voorafgegaan door een toespraak van niemand minder dan Hillary Clinton zelf. Een aantal Routers staat in de lange rij om een plek te bemachtigen. Nee, niet voor Katy Perry; voor Hillary natuurlijk!, melden we de verslaggever.

We maken de verkiezingsuitslag mee vanaf het dak van een wolkenkrabber in New York, waar we de projectie van de uitslag op het Empire State Building kunnen zien. De beelden worden steeds roder. Enfin, u weet hoe dit afloopt. Een klein lichtpunt is het bericht dat ruim tachtig procent van Philadelphia op Clinton heeft gestemd. Dat voelt bijna als een persoonlijke overwinning. Bovendien pakt niemand ons deze ervaring meer af. Een volgende keer zullen we op nóg meer deuren kloppen. ■

★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★

Route66 is hét talentenprogramma

van D66 voor D66'ers tussen de 25 en 33 jaar. De veertig deelnemers krijgen twee jaar lang volop kansen om zich te ontwikkelen en zich in te zetten voor D66. Het programma wordt door de deelnemers zelf georganiseerd (de campagnereis naar de VS is geen onderdeel van het reguliere Route66-programma). Ieder jaar ronden twintig Routers het traject af en stromen er twintig nieuwe Routers na selectie het traject in. Aanmelden voor de nieuwe lichting van Route66 kan elk jaar in oktober. Meer informatie: route66.d66.nl

Politieke speeltuin

Zet twintig jonge, bevlogen mensen bij elkaar en er ontstaat vanzelf een mooi programma – zo bedacht het Landelijk Bestuur van D66 negen jaar geleden. En inderdaad: inmiddels is Route66 uitgegroeid tot een dynamisch programma voor jonge D66'ers met politieke en maatschappelijke ambities. Tijdens het jubileumcongres blikken we terug én vooruit met de eerste voorzitter van Route66 Annelien Bredenoord en huidige voorzitter Edward Boon.

Waar kwam het idee voor een talentenprogramma voor jongeren vandaan?

Annelien Bredenoord: “Het was een project vanuit het Landelijk Bestuur van toenmalig partijvoorzitter Ingrid van Engelshoven. Het was 2006, we hadden in die periode slechts drie zetels en we moesten gaan professionaliseren; daar paste talentenbeleid bij. Zo ontstond het idee om een ‘klasje’ met talenten bij elkaar zetten. De gedachte was dat als je twintig jonge, bevlogen mensen bij elkaar zet, er vanzelf wel een mooi programma uitkomt. Toen ik me aanmeldde voor Route66 was er nog helemaal niets. Het eerste half jaar zijn we voornamelijk bezig geweest met structureren: Hoe organiseren we onszelf? Wie zijn we eigenlijk? Waar staan we voor?”

Edward Boon: “Het mooie is dat veel van wat toen bedacht is, nu nog steeds overeind staat. Jullie hebben een goede basis gelegd. Hierdoor kunnen we nu vooral bezig zijn met persoonlijke ontwikkeling, het uitdagen van mensen om hun eigen ervaring en kwaliteiten in te zetten en te leren van elkaar. De groep geeft helemaal zelf vorm aan het programma. Naast de maandelijkse Route-zaterdagen over een politiek-maatschappelijk thema, organiseren leden zelf ook activiteiten buiten het programma om, bijvoorbeeld de recente reis naar de VS om campagne te voeren voor Hillary Clinton” (zie het artikel op de vorige pagina, red).

“Route66 is een kweekvijver van mensen met potentie voor de partij én de samenleving”

Wat maakt Route66 nog meer bijzonder voor de deelnemers?

Boon: “Je wordt tijdens het programma in een keer vol de partij ingezogen. Er gaan letterlijk deuren voor je open. Je mag op interessante plekken aanschrijven, waar je serieus genomen wordt. Het is daarnaast makkelijk om heel snel vrienden te maken en een netwerk op te bouwen door alle lagen van de partij heen. Dat gaat binnen dit programma veel sneller dan wanneer je bijvoorbeeld in je eigen lokale afdeling of binnen een thema-afdeling meedoet.”

Bredenoord: “Route66 is een talentenprogramma voor jonge professionals waarin je maatschappelijk-politiek echt geprikkeld wordt. Het is een soort speeltuin waarin dingen mis mogen gaan en waarin je er zelf achter kan komen of je dat aankan en of je daar energie van krijgt. Route66 heeft mij bijvoorbeeld doen inzien dat het hebben van serieuze politieke verantwoordelijkheden náást je regulier baan, zeer inspirerend maar ook best heftig is.”

En wat is de waarde van Route66 voor de partij?

Boon: “Het Landelijk Bestuur, het landelijk bureau of afdelingen kunnen projecten of concrete vragen bij Route66 uitzetten. Zo hebben we afdelingen bijvoorbeeld geadviseerd hoe om te gaan met bestuurs-issues en cultuurvraagstukken. Ook heeft Route een grote bijdrage geleverd aan het Agenda2020-project *De familie van nu* en

de *Techvisie* van Tweede Kamerlid Kees Verhoeven. We zijn een enthousiaste groep die graag dingen wil doen om er zelf van te leren en om onszelf te ontwikkelen. Dat is onze toegevoegde waarde.”

Bredenoord: “Voor het verkiezingsprogramma van 2010 heeft Route66 de ‘hoofdstuksecretarissen’ geleverd die de rechterhand waren van de inhoudelijk voorzitters. Ik was bijvoorbeeld secretaris van het hoofdstuk ‘Zorg’ en leerde hierdoor ineens het hele zorgnetwerk van D66 kennen, heel nuttig.”

Boon: “Daarnaast is Route66 ook een kweekvijver van mensen met potentie voor de partij én de samenleving. Het is een mooie manier om te ervaren hoe je gedijt in het politieke of maatschappelijke spectrum.”

Bredenoord: “Route66 maakt de partij meer toekomstbestendig. Uiteindelijk is de kracht van een politieke vereniging het menselijk kapitaal. Onze politieke idealen, ons gedachtegoed; daar heb je niet veel aan als er geen mensen zijn die dat kunnen uitdragen en het ook zelf kunnen doorleven. Programma’s zoals Route66 helpen daarbij. Routers vormen nieuwe dragers van de partij en de vereniging.”

Bredenoord tegen Boon: “Binnen de Landelijke Talentencommissie is mijn portefeuille ‘jong talent’. Dus ik houd jullie

in de gaten! Vandaag was ik een paar keer echt heel trots hoe jullie stonden in te spreken bij de amendementen op het concept-verkiezingsprogramma – dat was top.” ■

Letty Demmers
Partijvoorzitter D66

“Route66 is niet alleen voor de partij belangrijk maar vooral ook voor de deelnemers zelf. Wij zijn als partij gebaat bij mensen die keuzes kunnen maken en daarvoor willen gaan. Daar is Route66 een heel belangrijk traject voor.”

Eerste Route66-voorzitter Annelien Bredenoord (37, Eerste Kamerlid voor D66) en huidige voorzitter Edward Boon (32, programmamanager bij Yarden Vereniging) in gesprek met Router én auteur van dit artikel Hanneke Verhelst tijdens het Jubileumcongres in de Amsterdamse RAI op 29 oktober.

Foto Joren van Dijk

Ondertussen in Brussel

Steeds vaker krijgt ‘Brussel’ zware kritiek, terwijl lidstaten hun afspraken niet nakomen. *Dieselgate* bewijst dat het negeren van Europese wetgeving ernstige vormen aanneemt, waarschuwt D66-Europarlementariër Gerben-Jan Gerbrandy.

Europese samenwerking is een ingewikkeld samenspel van landen. Dat weten we al jaren. Voor sommige lidstaten blijft het moeilijk om besluiten Europees te nemen, zelfs als dat evident beter is. Dat geldt ook voor het daadwerkelijk nakomen van gemaakte afspraken. Er wordt al jaren gesproken over gebrekkige implementatie van Europese wetgeving door lidstaten, maar de laatste maanden lijkt het nationale negeren van Europa nieuwe dimensies te krijgen. Het niet opnemen van vluchtelingen, begrotingsafspraken aan je laars lappen, continu zeuren om derogaties voor nitraatuitstoot – de voorbeelden liggen voor het oprapen.

Maar in de Enquêtecommissie voor het dieselschandaal van Volkswagen, waarin ik namens het Europees Parlement het onderzoeksrapport voor schrijf, zien we dat dit allemaal nog maar kinderspel is. Nationale autoriteiten hebben willens en wetens Europese wetgeving genegeerd en de (nationale) auto-industrie de hand boven het hoofd gehouden. Het probleem was al jaren bekend: auto’s stoten op straat veel meer schadelijke stoffen uit dan wettelijk toegestaan. De auto’s worden echter goedgekeurd op basis van een laboratoriumtest. Die test is in detail bekend bij de fabrikanten, dus worden auto’s geprepareerd voor die test. Een voorbeeld? De test vindt gedurende 20 minuten plaats tussen 20 en 30 graden Celsius. Sommige emissietechnologie wordt daarom uitgeschakeld onder de 17 graden Celsius of na 22 minuten. Op de Europese wegen, waar de gemiddelde temperatuur 9 graden is, staat deze technologie dus vaker uit dan aan.

Volgens de wet zijn het de lidstaten die erop moeten toezien dat auto’s ‘onder normaal gebruik’ aan de wettelijke uitstootnormen voldoen. Nu beweert de belangenorganisatie van autofabrikanten dat ‘normaal gebruik’ tijdens de labtest plaatsvindt, en niet als de auto op de openbare

weg rijdt. Ik denk niet dat veel van de 500 miljoen inwoners van de EU het met die interpretatie eens zullen zijn. Lidstaten hebben ook nagelaten auto’s die al in gebruik zijn te controleren op uitstoot. Het gevolg: auto’s stoten soms tot twintig keer de wettelijke norm uit van giftige stoffen als stikstofoxide, wat tot enorme vervuiling leidt in steden. Jaarlijks komen hierdoor meer dan 70 duizend mensen vroegtijdig te overlijden en een meervoud daarvan heeft ernstige longklachten. En alleen maar omdat de lidstaten weigeren de Europese wet te handhaven, want technisch gezien kunnen auto’s prima aan de normen voldoen. De Franse milieuminister Ségolène Royal gaat zelfs nog een stap verder. Terwijl Franse ambtenaren jarenlang het verzet hadden geleid tegen de ontwikkeling van een nieuwe, meer realistische uitstoottest, gaf zij ‘Brussel’ onder uit de zak toen de nieuwe regels fors afgezwakt bleken te zijn. Of neem een Italiaanse ambtenaar die er geen kwaad in zag dat Italië bij een technische werkgroep over auto-emissies werd vertegenwoordigd door een medewerker van Fiat.

Steeds vaker krijgt de Europese Commissie zware kritiek, terwijl de lidstaten hebben nagelaten datgene te doen wat (wettelijk) was afgesproken. Kritiek hierop wordt afgewimpeld als ongeoorloofde inmenging in nationale bevoegdheden. Alsof je een politieagent vraagt waar die zich mee bemoeit als je door een rood stoplicht rijdt. Zo kan Europa niet functioneren. Het is een aspect dat weinig aandacht krijgt, maar dat Europese samenwerking fundamenteel ondermijnt. Een gelijke toepassing van Europese wetgeving is een zeer belangrijk uitgangspunt binnen de EU, niet alleen voor onze gezondheid, consumentenbescherming en het milieu, maar ook voor eerlijke concurrentie en een goedwerkende markt. *Dieselgate* bewijst dat we daarvan zeer ver verwijderd zijn.

D66 heeft vier leden in het Europees Parlement (EP): Sophie in 't Veld (fractievoorzitter), Gerben-Jan Gerbrandy, Marietje Schaake en Matthijs van Miltenburg. De D66-delegatie maakt onderdeel uit van de fractie van de Alliantie van Liberalen en Democraten voor Europa (ALDE), de op drie na grootste fractie in het EP.

Naast de Tweede Kamerverkiezingen op 15 maart, staan ook in Duitsland en Frankrijk volgend jaar belangrijke verkiezingen op het programma. De uitkomst van deze verkiezingen kunnen cruciaal zijn voor de koers van de Europese Unie. Hoe gaat het met onze geestverwanten in Duitsland en Frankrijk?

Europese geestverwanten

De Berlijnse deelstaatverkiezingen

van afgelopen najaar waren een groot en welkom succes voor onze Duitse geestverwanten: de FDP – net als D66 lid van de ALDE-partij – ging van nul naar twaalf zetels in de Duitse hoofdstad. Ook in buurland Oostenrijk staat ALDE-partij NEOS, de jonge én enige liberale partij in Oostenrijk, op groei in de peilingen. De presidentsverkiezingen op 4 december bewezen bovendien dat het ‘Trump-effect’ geen vanzelfsprekend toekomstbeeld is voor Europa: de pro-Europese, ‘groene’ presidentskandidaat Alexander Van der Bellen versloeg daar de rechts-populistische FPÖ-leider Norbert Hofer met ruim 53 procent van de stemmen. Maar het vergaat de pro-Europese liberalen en democraten niet overal even goed. Zo zijn de Poolse Democraten en de Britse LibDems al even van het politieke toneel verdwenen en koos een (kleine) meerderheid van de Britse kiezers afgelopen zomer voor een exit uit de Europese Unie.

In Duitsland en Frankrijk staan komend jaar belangrijke én spannende verkiezingen op het programma. De Duitse bondskanselier Angela Merkel heeft zich opnieuw verkiesbaar gesteld, maar ontmoet toenemende weerstand; niet alleen onder kiezers maar ook binnen haar eigen partij, de CDU-CSU. De euro-sceptische partij Alternative für Deutschland ziet haar steun toe-

nemen, en Horst Seehofer, de leider van het CSU, tevens premier van Beieren, uitte flinke kritiek op haar *Wir Schaffen Das*-politiek. Eind november maakte de voorzitter van het Europees Parlement Martin Schulz bekend dat hij Brussel zal verlaten. De kans is groot dat hij volgend jaar als SPD-leider Merckels uitdager wordt. In dit politieke klimaat hebben de meer genuanceerde sociaal-liberalen het lastig.

In Frankrijk lijkt het electorale spectrum zich naar rechts te verschuiven. En ook hier heeft het politieke en progressieve midden het zwaar, niet in de laatste plaats door het Franse ‘getrapte’ kiesstelsel. Het nationalistische Front National (FN), geleid door Marine Le Pen, die haar vader Jean-Marie in 2011 opvolgde, werkt hard aan een opmars. Maar haar verkiezing tot president is bepaald geen uitgemaakte zaak, nu Les Républicains de conservatief-liberale oud-premier François Fillon als kandidaat hebben gekozen. Het resultaat zal in belangrijke mate afhangen van wat de kandidaten én de kiezers op links én in het (progressief-liberale) centrum zullen doen. ■

Sinds kort heeft de ALDE-groep een nieuw logo: magenta en blauw zijn de nieuwe officiële kleuren (ipv geel en blauw).

De partijen op deze kaart zijn – net als D66 – lid van de **ALDE-partij** (o.l.v. president Hans van Baalen). In totaal telt de partij (ook buiten EU) 60 leden: aldeparty.eu/members

Samen met de (gekozen) leden van de Europese Democratische Partij (EDP) vormen de leden van ALDE-partij de **ALDE-fractie** (o.l.v. Guy Verhofstadt), de vierde fractie (69 van de 751 zetels) in het Europees Parlement (EP): alde.eu. D66 heeft 4 van de 69 zetels in de ALDE-fractie.

François Bayrou
Mouvement Démocrate (MoDem)

De Franse presidentsverkiezingen vinden plaats op 23 april (eerste stemronde) en 7 mei 2017 (tweede ronde). De parlementsverkiezingen zijn in juni.

In Frankrijk heeft D66 meerdere zusterpartijen, waarvan de belangrijkste: Mouvement Démocrate (MoDem) onder leiding van François Bayrou. De sociaal-liberale MoDem heeft 2 afgevaardigden (van de 577 zetels) in het Franse parlement. De partij is lid van de Europese Democratische Partij (EDP) en heeft 4 (van de 69) zetels in de ALDE-fractie in het Europees Parlement.

De Union des Démocrates et Indépendants (UDI) onder leiding van Jean-Christophe Lagarde is ook lid van EDP en heeft 3 zetels in de ALDE-fractie. Op landelijk niveau is de UDI-fractie, bestaande uit verschillende centrum-rechtse partijen, een stuk groter; met 30 van de 577 zetels is het de derde fractie van het land. Beide partijen gelden als opvolgers van de in 2007 ontbonden Union pour la Démocratie Française (UDF), die eind jaren zeventig werd opgericht door de voormalige, pro-Europese president Valéry Giscard d'Estaing.

MoDem-leider François Bayrou – die de gematigde Alain Juppé steunde – liet, nadat bekend werd dat de conservatief-liberale François Fillon de voorverkiezingen van Les Républicains had gewonnen, weten dat hij mogelijk alsnog zelf in de race voor het presidentschap stapt. Bij de presidentsverkiezingen van 2012 was Bayrou goed voor 9 procent van de stemmen.

Tenslotte: Citoyenneté Action Participation pour le 21ème siècle – kortweg: CAP21. Deze kleine groen-liberale partij onder leiding van Corinne Lepage was tot 2010 gelieerd aan de Mouvement Démocrate en aan de ALDE-fractie, maar lijkt sinds de afscheiding van MoDem geen rol van betekenis meer te spelen: de partij heeft momenteel geen zetels in het Franse of het Europees Parlement.

Christian Lindner
Freie Demokratische Partei (FDP)

In maart en mei vinden de laatste drie deelstaatverkiezingen plaats; de Duitse Bondsdagverkiezingen zijn in september.

Maar op 12 februari wordt eerst nog een nieuwe Bondspresident gekozen. Dit wordt vrijwel zeker Frank-Walter Steinmeier (SPD), die de steun heeft van regeringspartijen SPD en CDU/CSU. Een stuk spannender worden de verkiezingen voor het Duitse parlement, dat uiteindelijk ook de Bondskanselier kiest.

De belangrijkste Duitse zusterpartij van D66 is de Freie Demokratische Partei. De FDP is net als D66 lid van de ALDE-partij en heeft 3 (van de 69) zetels in de ALDE-fractie in het Europees Parlement (EP). Sinds de oprichting in 1948, heeft de relatief kleine partij in verschillende coalities – afwisselend met de CDU-CSU en de SPD – geregeerd in de Bondsdag. Met wisselend succes en met wisselende koers. Tot de jaren tachtig was deze koers duidelijk sociaal-liberaal; daarna verschoof de focus naar een meer klassiek liberaal profiel.

Na haar overwinning bij de parlementsverkiezingen van 2005 (bijna 10 procent van de stemmen), behaalde de FDP onder leiding van Guido Westerwelle in 2009 haar grootste zege ooit met 14,6 procent van de stemmen, waarna ze deelnam aan het Kabinet-Merkel II. Bij de verkiezingen in 2013 volgde een dramatische terugval; de partij bleef onder de kiesdrempel van 5 procent en heeft – voor het eerst in haar partijgeschiedenis – sindsdien geen zitting meer in de Bondsdag. Binnen de Europese ALDE-fractie zakte de partij van 12 (2009) naar 3 (2014) zetels.

Momenteel boekt de FDP onder leiding van Christian Lindner weer mooie successen in de Bundesländer (deelstaten), waar ze in acht parlementen vertegenwoordigd is. Of deze stijgende lijn doorgezet zal worden naar het parlement, is de grote vraag.

foto Remco van der Kruis

Save the date Congres 105

Kom
ook!

Start eindsprint verkiezingscampagne

Zaterdag 28 januari 2017

📍 NBC Congrescentrum, Nieuwegein

Meer informatie over het congres, het indienen van moties en amendementen, en over de vacatures voor Besturen & Commissies vindt u hier: d66.nl/congres

Herindelings- verkiezingen

Op 23 november gingen de inwoners van Schijndel, Veghel en Sint-Oedenrode naar de stembus, omdat zij per 1 januari 2017 een nieuwe gemeente vormen: Meierijstad.

Er deden weinig landelijke partijen mee aan de gemeenteraadsverkiezingen in Meierijstad; zo ontbraken de PVV, GroenLinks, DENK, 50Plus en de ChristenUnie. De meeste zetels gingen naar de lokale partij Team Meierijstad en het CDA. D66 behaalde 1 zetel en komt daarmee voor het eerst in twaalf jaar weer in de gemeenteraad in deze Noord-Brabantse regio met ca. 80.000 bewoners.

Den Haag krijgt Els Borst-Eilersplein

Op 30 september j.l. werd het straatbord van het Els Borst-Eilersplein in Den Haag onthuld.

VVD-wethouder Boudewijn Revis onthulde het straatbord van het Els Borst-Eilersplein voor het Hagaziekenhuis samen met familieleden van de geliefde oud-minister van Volksgezondheid, die op 10 februari 2014 vermoord werd aangetroffen bij haar huis in Bilthoven. De onthulling werd bijgewoond door ontroerde familieleden, buurtbewoners en D66'ers, waaronder Tweede Kamerlid Pia Dijkstra en oud-senator Roger van Boxtel.

Stemmen vanuit het buitenland

Niet vergeten! Om vanuit het buitenland te kunnen stemmen voor de Tweede Kamerverkiezingen van 15 maart 2017 moet u zich voor 1 februari registreren.

Verblijft u op 15 maart 2017 tijdelijk of permanent in het buitenland? En staat u niet (meer) ingeschreven bij een Nederlandse gemeente? Dan moet u zich eerst te laten registreren als kiezer in het buitenland. Dat kan tot en met 1 februari 2017.

Meer informatie:
stemmenvanuithetbuitenland.nl

D66 Alumni Netwerk

Bent u voormalig politiek vertegenwoordiger of oud-bestuurder van D66? Word lid van het D66 Alumni Netwerk!

Wilt u als voormalig lid van de bestuurdersvereniging kennis en ervaring delen met voormalige, huidige en aankomende bestuurders en volksvertegenwoordigers, en samen een waardevol netwerk creëren? Word dan lid van het D66 alumni netwerk!

Waarom lid worden?

- Exclusieve uitnodigingen voor bijeenkomsten
- Ontvang de nieuwsbrief
- Word onderdeel van een sterk en actief netwerk!
- Zet uw ervaring actief in voor D66.

Meer informatie: alumni.d66.nl
Lid worden? Ga naar: MijnD66.nl

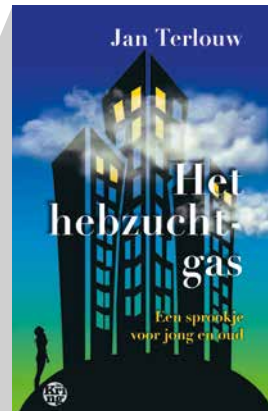

Save the date Onderwijs- symposium

Op zaterdag 11 februari 2017 vindt de vierde editie van het Onderwijssymposium plaats met de titel: *Een Klas Vol Kansen*.

In 2013 organiseerden D66 en de Jonge Democraten (JD) het eerste Onderwijssymposium – een groot succes. In deze vierde editie zal de focus liggen op kansen, van zowel de leerling, student als de docent.

Aanmelden en meer informatie:
onderwijssymposium.nl

Nieuwe boeken Jan Terlouw

Oud-partijleider Jan Terlouw vierde zijn vijftachtigste verjaardag op 15 november met maar liefst twee nieuwe titels bij Uitgeverij De Kring. Het sprookje (voor jong en oud) *Het Hebzuchtgas* en de novelle *Kop uit 't zand* hebben beiden het klimaat(probleem) als thema. Wilt u een uniek, door Jan Terlouw gesigneerd exemplaar? Mail uw naam en (post)adres naar: democraat@d66.nl

foto RTL Nieuws

Donorwet aangenomen!

Op dinsdag 13 september stemde een meerderheid van de Tweede Kamer voor de D66-initiatiefwet voor een actief donorregistratiesysteem (ADR) van Tweede Kamerlid Pia Dijkstra.

Het was een spannend moment én een nipte overwinning: 75 stemmen voor en 74 tegen. Pia Dijkstra reageerde verheugd: “Dit is heel goed nieuws voor al die mensen op de wachtlijst. Nu sterven jaarlijks 150 mensen die met een donororgaan nog in leven hadden kunnen blijven. Het huidige beleid om meer donoren te werven schiet tekort. De invoering van actieve donorregistratie lost dat op door van iedereen een keuze te registreren, maar laat die keuze wel vrij.” Om de wet in werking te laten gaan, moet ook de senaat met het wetsvoorstel instemmen. Het is nog niet duidelijk wanneer de wet naar de Eerste Kamer gaat.

Redacteur m/v gezocht

De redactie van *Democraat* zoekt een nieuwe redacteur met een vlotte pen.

Ledenblad *Democraat* verschijnt drie keer per jaar. De redactie bestaat uit kundige en betrokken vrijwilligers die drie avonden per jaar bijeenkomen om het volgende nummer samen te stellen, en de te schrijven artikelen – met name reportages en interviews – te bespreken. Heeft u een vlotte pen, bent u politiek sensitief en wilt u zich drie keer per jaar committeren aan de productie van ons mooie ledenblad?

Mail dan voor maandag 30 januari 2017 een korte motivatie, cv en een relevante publicatie naar democraat@d66.nl, ten name van Jessica Hoogenboom (eindredacteur).

Cadeau- lidmaatschap

Op zoek naar een origineel (kerst)cadeau? Geef een D66-lidmaatschap!

Het cadeaulidmaatschap wordt verstuurd in een leuke cadeaupakking, met een kleine verrassing. Hij of zij wordt ook meteen uitgenodigd voor de eerstvolgende 'Maak kennis met D66-dag' en het congres. Het lidmaatschap kost 15 euro en is één jaar geldig. Het enige wat de ontvanger hoeft te doen, is het cadeaulidmaatschap online of per post te activeren.

d66.nl/cadeaulidmaatschap

#ingesprekmet

D66 heeft duidelijke ideeën over hoe het verder moet met Nederland. Maar we zijn altijd op zoek naar nieuwe ideeën. Daarom gaan de campagneteams van D66 regelmatig de straat op om het gesprek met Nederland aan te gaan. Wilt u zien welke ideeën er onlangs in uw gemeente zijn opgehaald? Kijk op de kaart via [ingesprekmet.d66.nl](#)

Meedoen? Op zaterdag 18 januari en 21 februari gaan we weer de straat op met als thema: Kansen voor iedereen. Meld u aan bij uw lokale afdeling of mail naar: campagne@d66.nl

Bestuur Van Mierlo Tafel
Eric Denig, Elles den Hartog, Wibo Schepel

Van Mierlo Tafel

Sinds dit (jubileum)jaar kent Sociëteit De Witte in Den Haag een nieuwe Tafel: de Van Mierlo Tafel.

Sociëteit De Witte aan het Plein in Den Haag kent bijna 200 Tafels; deze ‘subclubs’ houden lezingen en bijeenkomsten voor leden. In het verleden zijn zo de liberale Thorbecke Tafel en de sociaal-democratische Troelstra Tafel opgericht. Hoog tijd voor sociaal-liberale tafel, besloot een aantal Witte-leden in het jubileumjaar van D66. Hoewel de Tafel-bijeenkomsten alleen toegankelijk zijn voor leden van De Witte, kunnen andere geïnteresseerden zich voor een introductie melden bij het Tafelsecretariaat via: ellesdenhartog@ziggo.nl.

D66

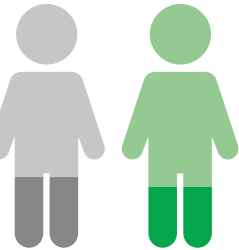
Afgelopen zomer werden alle leden per e-mail uitgenodigd om de D66-ledenenquête in te vullen. Doel: meer inzicht krijgen in wat onze leden doen met, verwachten van en willen met (hun lidmaatschap van) D66. Vijftien procent van onze ruim 25 duizend leden vulden de enquête in. In deze *Democraat* geven we u graag een inkijkje in de resultaten.

Over de ledenenquête

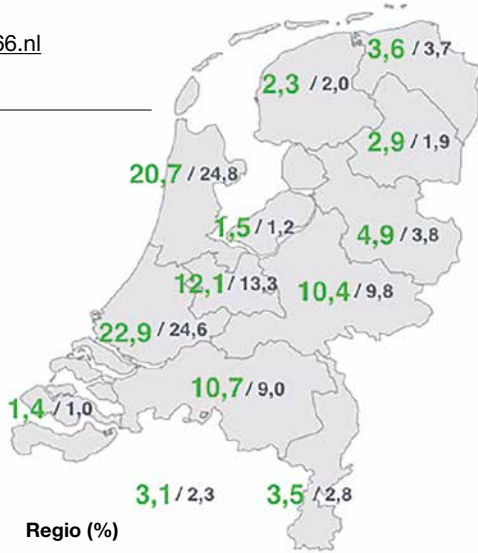
De geanonimiseerde ledenenquête met gesloten, meerkeuze- en open (vervolg)vragen plus dertig stellingen bestond uit vijf onderdelen: 1) de manier waarop lidmaatschap wordt ingevuld en beleefd; 2) motivaties en ambities binnen de partij; 3) politieke voorkeuren en gedrag als kiezer; 4) persoonlijke kenmerken en leefsituatie; 5) specifieke activiteiten, evenementen en informatievoorziening vanuit de partij. Vijftien procent van alle leden heeft de enquête ingevuld. Gezien de drie controlevariabelen (geslacht, leeftijd en regio; zie afbeelding) is de respondentengroep vrij representatief voor alle leden. De resultaten zullen de komende maanden worden verwerkt en geanalyseerd.

Vragen? Mail naar: vereniging@d66.nl

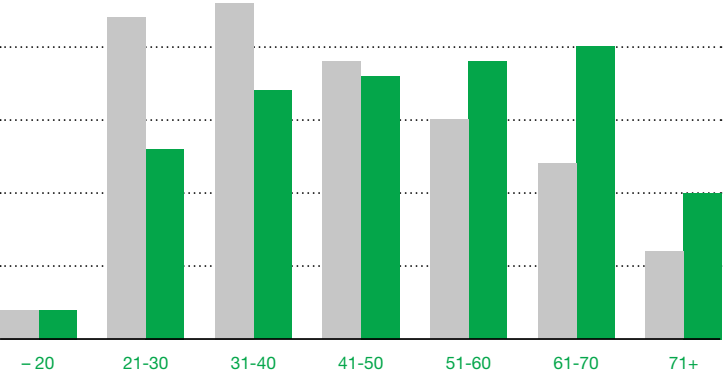
Verskil leden (totaal) / respondenten

Geslacht
■ Man
■ Vrouw

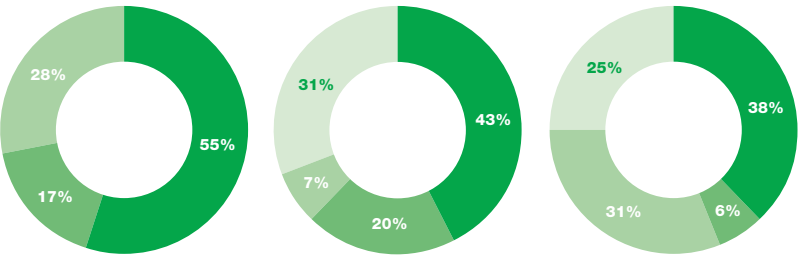

Regio (%)
Leden
Respondenten

Leeftijd leden & respondenten

Ik ben lid van D66 omdat

Bent u actief (geweest) binnen D66?
■ Nu
■ Ooit
■ Nooit

Hoe vaak bezoekt u een activiteit van D66?
■ Jaarlijks
■ Maandelijks
■ Wekelijks
■ Nooit

Bezoekt u vooral landelijke, regionale of lokale activiteiten?
■ landelijk
■ Regionaal
■ Lokaal
■ Afhankelijk van thema

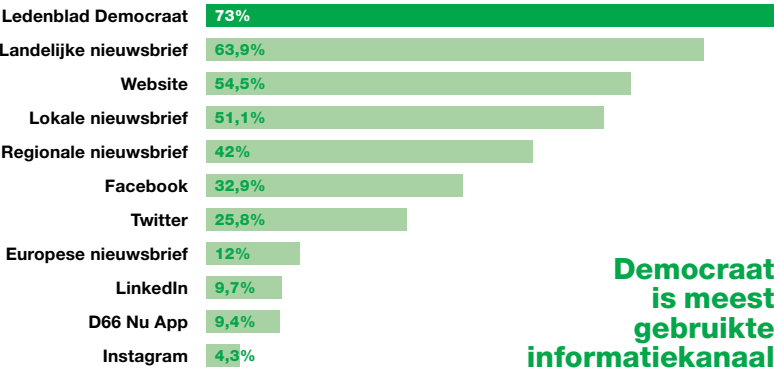
Hoe actief bent u?

55% van de leden is actief binnen D66; 17% wil dat worden
Meer dan de helft van de respondenten geeft aan op dit moment actief te zijn binnen de partij. Dat varieert van politiek of bestuurlijk actief zijn, tot het bezoeken van vergaderingen of congressen. Van de 28 procent die aangeeft op dit moment niet actief te zijn en in het verleden ook niet actief te zijn geweest, geeft 59% aan wel actief te willen worden. Dat is 17% van de respondenten.

Met welke thema's / standpunten associeert u D66 het meest?

Van welke informatiekanalen van D66 maakt u zoal gebruik?
Leden konden meerdere opties aanklikken.

Democraat is meest gebruikte informatiekanaal

productie
Gijs de Jong

10 stellingen:

Ik ben lid geworden omdat ik graag iets voor mijn dorp/stad wil betekenen

D66 is de laatste jaren een 'volwassen' partij geworden

Ik meng mij graag in discussies over het D66 gedachtegoed

Het ledenbestand van D66 zou wel wat diverser mogen

Ik ambieer een carrière als volksvertegenwoordiger / politiek bestuurder

D66 moet een brede volkspartij worden

Ik ben lid geworden om mijzelf te ontwikkelen

D66 moet dichtbij de eigen koers blijven, ook als dat betekent dat het een kleine(re) middenpartij blijft

Ik beschouw mijzelf als een actief lid

Ik vertel graag aan vrienden en familie dat ik lid ben van D66

■ Helemaal eens
■ Eens
■ Neutraal
■ Oneens
■ Helemaal oneens

Ik ben D66

Marja Flierman (64) werkt dit jaar 25 jaar op het secretariaat van de Tweede Kamerfractie van D66. Ze heeft talloze Kamerleden, medewerkers en stagiaires zien komen en gaan. Ze had nooit verwacht dat ze zó lang zou blijven: “Ik dacht in het begin geregeld: Waar ben ik in terechtgekomen?!”

Hoe ben je hier verzeild geraakt?

“Ik werkte als secretaresse van de secretaris-generaal op het Ministerie van CRM (*tegenwoordig VWS, red.*), maar zocht na twaalf jaar iets anders. In het voorjaar van 1991 las ik in de *Haagsche Courant* een kleine advertentie voor een secretaresse voor de Tweede Kamerfractie van D66.”

Je dacht meteen: *Wauw, hier wil ik nooit meer weg?*

“Eerder het omgekeerde! Ik vond het één grote chaos. Wij zaten met vier secretaresses in één kamer, maar die fungeerde eigenlijk meer als *meetingpoint*. Je had toen nog geen e-mail, dus de telefoon rinkelde onophoudelijk, en ondertussen stonden Kamerleden en medewerkers voortdurend bij ons met elkaar te praten en te discussiëren. En er werd wat afgerookt in onze ruimte! Dat kun je je nu toch niet meer voorstellen.”

Dat klinkt ook wel heel gezellig!

“Ja, dat was het ook, maar ik was een totaal andere werkomgeving gewend. Meer regeltjes, meer structuur en dat ontbrak totaal bij de fractie. Ik dacht geregeld: *Waar ben ik in terechtgekomen?!* Maar uiteindelijk begon ik er plezier in te krijgen. Het aantrekkelijke van dit werk is de actualiteit, het is onmogelijk iets te missen hier. En het gevoel iets te kunnen bijdragen aan het oplossen van problemen in de maatschappij. Nou ja, je ziet het: inmiddels is het 25 jaar later en ik ben er nog steeds, haha.”

← Marja Flierman met Pieter ter Veer (links, Kamerlid 1989-2002) en Boris van der Ham (2002-2012) tijdens een reünie in de Tweede Kamer in 2009.

Jij maakte het mee: in 1994 ging de partij van 12 naar 24 zetels!

“Dat was een ongelooflijk hectische periode. Die zomer stroomden de sollicitaties binnen, maar onze P&O-man Michiel ten Brink werd ernstig ziek. Dus wij zaten met z’n allen dagenlang brieven en cv’s te lezen en te stapelen. Hans van Mierlo was toen nog fractievoorzitter. Wat een indrukwekkende man vond ik dat. Als hij je een compliment maakte, dan bloosde je een dag later nog. Maar misschien kwam dat ook omdat ik toen jonger was, en er nog niet zo lang werkte...”

Je werkt nu voor Vera Bergkamp en Steven van Weyenberg. Maar je hebt in die 25 jaar voor heel veel Kamerleden gewerkt. Heb je een favoriet?

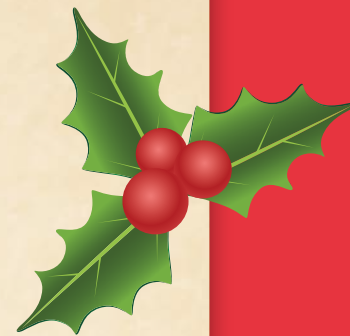
“Pieter ter Veer en Boris van der Ham hebben een speciale plek in mijn hart. Met beiden heb ik lang gewerkt, en ik spreek hen nog steeds. Twee totaal verschillende mensen, overigens; Pieter was heel rustig en bedachtzaam, Boris was enorm enthousiast en gedreven. Elk interviewverzoek van elke school nam hij aan, ik kon hem nauwelijks bijbenen. Qua periode heb ik heel warme herinneringen aan de jaren 2006-2010. Toen de partij nog maar drie zetels had, maar het elke dag beter ging. We waren toen een heel klein, maar daardoor ook een heel hecht team. Veel stagiaires uit die periode zijn ook nog steeds actief voor D66, dat zegt ook wel iets.”

Wie heeft nog meer indruk op je gemaakt?

“Ik was erg gesteld op Boris Dittrich, een warm mens. Hij was zo iemand die ons belde met de vraag: *Ik sta in de supermarkt, welke smaak thee zal ik voor jullie meenemen?* Toen hij zijn aftreden als fractievoorzitter bekend moest maken (*in 2006, red.*), heb ik wel een traantje gelaten. Machteld Versnel (1989-1998) vond ik ook een bijzonder Kamerlid. Iemand die recht door zee was en haar mening niet onder stoelen of banken stak. Ik hou daar wel van. Maar ik kan er nog veel meer noemen, hoeveel ruimte heb je nog over?” ■

Op speciaal verzoek van de redactie schreef predikant, opiniemaker en D66’er Joost Röselaers een eigentijdse lezing van het klassieke kerstverhaal voor deze decembereditie van de *Democraat*. Wij wensen u veel inspiratie en leesplezier met...

Het onzichtbare kind

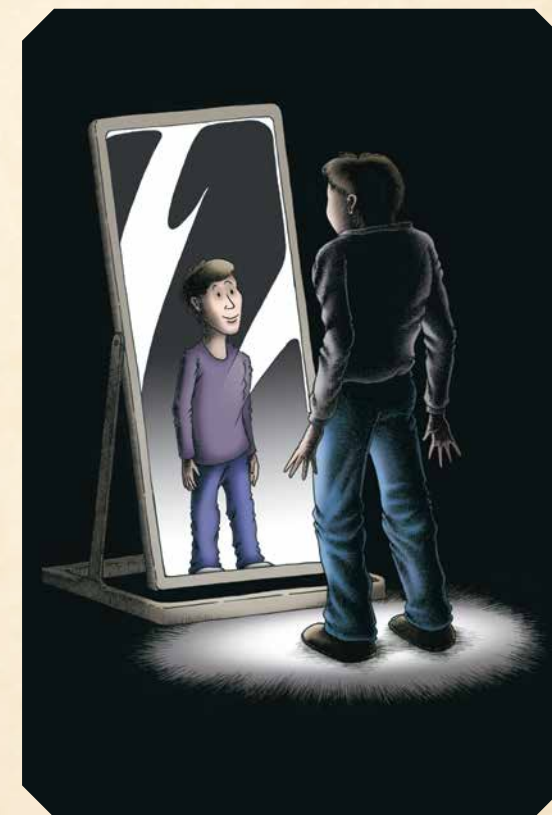
Kerstverhaal

Wanneer wij er uitdrukking aan willen geven dat iemand veel voor ons betekent, laten wij een standbeeld van die persoon maken. Of we vernoemen een straat naar hem of haar.

Twee duizend jaar geleden had de mens nog een andere manier om iemand te eren: door hem of haar een bijzonder geboorteverhaal toe te dichten. Een verhaal dat je kunt vergelijken met de ouverture van een muziekstuk. Alle motieven uit het stuk klinken er, al even, in op. Zo was het ook met een dergelijk geboorteverhaal. Je kon erin horen, als je goed luisterde, waar het om zou gaan, in het leven van de betrokkene.

Parallellen met onze tijd

Met Kerstmis gaat het om de geboorte van een kind. Het kind wordt geboren onder opmerkelijke omstandigheden. Zijn ouders zijn niet getrouwd. Sterker, men vraagt zich openlijk af of zijn vader wel zijn biologische vader is (twee vaders, een moeder – een ‘familie van nu’ *avant la lettre*). Het kind wordt niet thuis geboren, want de ouders zijn op de vlucht. Ergens onderweg in den vreemde zoeken zij naar een plek waar het kind geboren kan worden. Plaats in een herberg is er niet, en het kind wordt geboren in een dierenverblijf. Het is niet moeilijk om vele parallellen te ontdekken met onze tijd, en de talloze vluchtelingen die onderweg zijn naar een plek waar zij in alle rust kunnen wonen en leven.

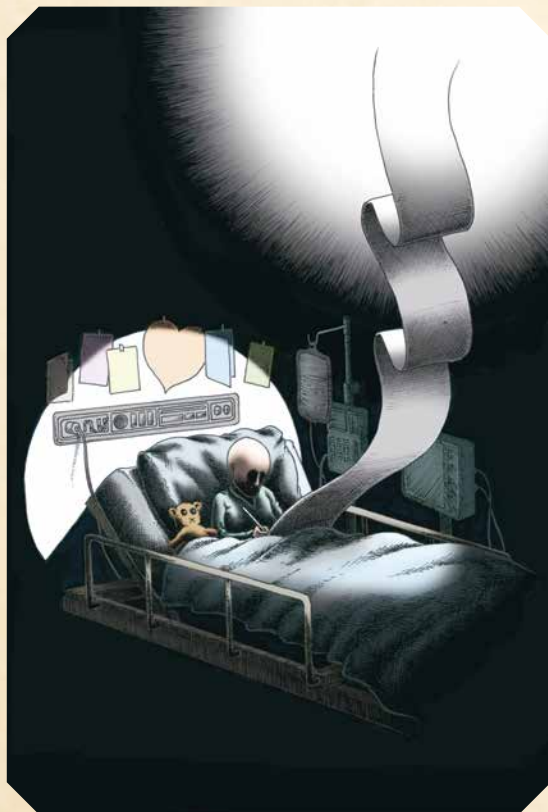

Ook de politieke setting van het verhaal is niet gewoon. Je voelt aan alles dat er donkere wolken hangen. Als een hedendaagse Trump is Keizer Augustus aan de macht, onvoorspelbaar en onberekenbaar. Hij neemt impulsieve besluiten. En niet zelden keert hij zich tegen een bepaalde bevolkingsgroep. “Laat alle kinderen uit deze stam gedood worden!” En zo geschiedde. De angst regeert. Voor je het weet ben je zelf aan de beurt. En dan rest je niet anders, dan te vluchten.

Geen eenvoudige opdracht

En tegen dit alles wordt nadrukkelijk een kind geplaatst. Een kind dat zo te zien niets verschilt van u en van mij toen wij geboren werden. Dat net zo kwetsbaar is als wij. Net zo machteloos, tegen al het donker om ons heen. Maar er is een sprankje hoop in dit verhaal. Er is namelijk meer in onszelf dan wij zelf denken. Dat kunnen wij

“Het is niet moeilijk om parallellen te ontdekken met onze tijd, en de talloze vluchtelingen die onderweg zijn naar een plek waar zij in alle rust kunnen leven”

vinden als wij ons *ont-wikkelen*, en weer worden als een kind.

Worden als een kind. Dat is een verre van eenvoudige opdracht. Want dit kind zit ver weg verstopt, bij de meesten van ons. Er is zoveel gebeurd sinds we geboren werden: je doet kennis en ervaringen op. Je maakt teleurstellingen mee. Er komen krassen op je ziel. Ongemerkt kun je dan (in figuurlijke zin) een jas aantrekken, tegen de kou om je heen. Je wordt steeds *in-gewikkelder*... Je wordt volwassen en je neemt een rol op je in de samenleving. Je krijgt een beroep. Je wordt partner, goede vriend(in), vader, moeder, oom of tante. Rollen, die je houvast geven. En bij iedere rol die je op je neemt, komt er weer een laagje, over al de andere laagjes die er al waren. En zo wordt het kind, waar je mee begon, steeds onvindbaarder. Tot je het op een bepaald moment begint te missen. Dan ga je het zoeken. Jasjes uittrekken. Patronen doorbreken. Dat is een heel proces. Misschien ben je er wel een heel leven mee bezig. Om dat kind terug te vinden.

Oscar en oma Rozerood

Ik las pas een boekje dat laat zien hoe dat gaan kan, dat een mens de weg terugvindt naar het kind dat hij of zij was. Het heet *Oscar et la Dame Rose* (Oscar en oma Rozerood). Het verhaal gaat over een klein jongetje: Oscar. Oscar is ernstig ziek. Hij ligt al een tijd in het ziekenhuis. Maar geen van de behandelingen die hij krijgt, slaat aan. Hij is, zegt hij zelf, een slechte patiënt. Hij wordt niet beter. Daar kunnen ze niet tegen, in het ziekenhuis. De dokter kijkt somber, wanneer hij bij zijn bed komt. De verplegers durven niet om zijn grapjes lachen. En er is niemand met wie hij het erover kan hebben – over dat hij denkt dat hij dood gaat.

Behalve oma Rozerood. Zij is een van de – in rozerode jassen gestoken – vrijwilligsters die bezoekwerk doen in het ziekenhuis. Zij heeft zelf het nodige meegemaakt, en zij is de eerste die niet schrikt als Oscar erover begint. Zijn ouders en de artsen treden hem tegemoet met angst en verdriet, maar zij spreekt hem bemoedigend toe. Als hij zich bij haar heeft uitgesproken, zegt ze: “Wat dacht je ervan om eens een brief te schrijven aan God, Oscar?” Eerst vindt hij dat belachelijk. “Waarom zou ik schrijven?” “Omdat je je dan minder alleen zult voelen.” “Minder alleen met iemand die niet bestaat?” Oma Rozerood legt Oscar uit dat het om vertrouwen gaat. “Je kunt hem in alle openheid en kwetsbaarheid jouw gedachten en gevoelens toevertrouwen. En je hoeft je aan niemand te verantwoorden. Probeer het maar!”

Bezweer de angst, leer vertrouwen ...

Oscar begint te schrijven. Eerst schrijft hij, omdat het fijn is dat hij zich kan uiten. Zoals je ook een dagboek kunt

bijhouden. Maar al schrijvend komt hij tot bezinning, begint hij meer te begrijpen en groeit er vertrouwen. Ik zeg dat nu zo even – in een zinnetje – maar dat heeft natuurlijk wel wat voeten in aarde... Maar langzaamaan groeit dat mooie woord: vertrouwen. “Ik vind het wel moeilijk dat ik afscheid moet nemen van wat me vertrouwd is”, schrijft Oscar op een gegeven moment, “maar echt bang ben ik niet meer”.

“Dankzij hem was ik grappig en verzon ik verhalen. Dankzij hem heb ik weer gelachen en vreugde gekend”

En dat vertrouwen geeft hem kracht. Zo kan hij ook iets zeggen, tegen al die mensen die op zo’n krampachtige manier met hem omgaan. Zoals tegen de dokter: “U moet niet zo’n lang gezicht trekken, dokter (...), u kunt er niets aan doen dat u sommige mensen slecht nieuws moet vertellen over ziektes met een Latijnse naam die niet te genezen zijn. U moet zich ontspannen, relaxen. U bent Onze-Lieve-Heer niet. U hebt geen macht over de natuur. U bent er alleen voor de reparaties...” Met open mond kijkt de dokter hem aan. Dan valt hij uit zijn rol. Hij glimlacht. En omhelst, ontroerd, het kind.

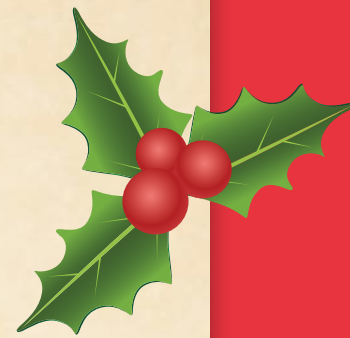
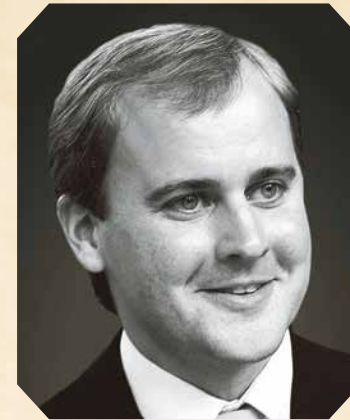
... opdat het licht het donker overwint

De laatste brief uit het boekje is van oma Rozerood. Ze schrijft: “De kleine jongen is gestorven (...). Ik ben zo dankbaar dat ik hem heb leren kennen. Dankzij hem was ik grappig en verzon ik verhalen. Dankzij hem heb ik weer gelachen en vreugde gekend.” Een kind dat volwassenen helpt zichzelf te vinden. Een kind dat een uitnodiging is om het kind in jezelf te *ont-wikkelen*. Een kind dat uit vertrouwen durft te leven, en te sterven. En dat het leven en de dood volledig weet te aanvaarden – kome wat komt. Het kind dat zonder angst zijn licht kan laten schijnen voor de mensen. Opdat uiteindelijk het licht het donker overwint.

Literatuur

Het verhaal *Oscar et la Dame Rose* (‘Oscar en oma Rozerood’) uit 2002 is onderdeel van *De cyclus van het Onzichtbare* van de Franse (toneel)schrijver Éric-Emmanuel Schmitt.

Uitleg bij ‘Het koninkrijk ontvangen als een kind’, p. 138, uit: *Beelden van verlossing, Toelichtingen op het evangelie van Marcus* van de Duitse filosoof, theoloog en psychotherapeut Eugen Drewermann (1990).

Dr. Joost Röselaers (1979) is predikant van de Nederlandse Kerk in Londen. Deze liberale kerk – in de City of London; het hart van de financiële wereld – is in 1550 opgericht door Nederlandse vluchtelingen die vanwege hun protestantse geloof werden vervolgd. In 2016 voltrok Röselaers het eerste kerkelijke homo-huwelijk in het Verenigd Koninkrijk. Vanuit zijn kerk geeft Röselaers ook vorm aan het Dutch Centre en de Nederlandse City Lunches (NCL) in Londen. Door deze vernieuwende activiteiten is de Nederlandse Kerk in Londen geworden tot een plek van ontmoeting en zingeving voor alle Nederlanders in Londen – kerkelijk of niet. Dit najaar won het Dutch Centre Londen de *Best Dutch Cultural Organisation in the UK* 2016.

Nederlandse kerk trouwt eerste Britse homo's

Van onze correspondent

LONDEN • Het eerste kerkelijk ingezegende homohuwelijk in het Verenigd Koninkrijk is een feit. Dat gebeurde dankzij de Nederlandse Kerk in het hart van het Londense financiële district. Eind vorige week werd daar het huwelijk ingezegend

tussen John Cunningham en John Johnston. Het huwelijk werd gesloten, juist op het moment dat elders in Engeland, in Canterbury, Anglicaanse bisschoppen bij elkaar kwamen om te stemmen over de wenselijkheid van een kerkelijk huwelijk voor homoseksuelen. De dames en heren kwamen er niet uit.

De Nederlandse Kerk is weliswaar onderdeel van het zogenaamde Royal Charter, waardoor het dezelfde rechten heeft als de Church of England, maar heeft niet dezelfde plichten. Edward Vreugdonnerde in 1550 dat de Nederlandse Kerk mocht vasthouden aan haar eigen gebruiken, ook als die niet overeenstemden met de geldende Engelse gebruiken.

De Nederlandse dominee Joost Röselaers heeft verschillende reacties gehad. Hele positieve, onder ander van een Engelse bisschop die zich volgens Röselaers schaamt voor zijn eigen kerk. Maar ook veel negatieve, met name via sociale media.

De Telegraaf, 18 januari 2016

Joost Röselaers is bestuurslid van de afdeling D66 Londen / Verenigd Koninkrijk. Eerder stond hij op plaats 8 op de kandidatenlijst van D66 Zuid-Holland voor de Provinciale Statenverkiezingen van 2 maart 2011.

In 2017 verhuist Joost Röselaers terug naar Nederland en wordt hij Algemeen Secretaris van de Remonstrantse Broederschap. Daarnaast wordt hij predikant van de vrijzinnige (remonstrantse) kerk ‘Vrijburg’ in Amsterdam, waar hij voor zijn vertrek naar Londen in 2013 ook predikant was. Hij hoopt na zijn terugkomst ook weer actief te kunnen worden voor D66 in Nederland.

Meer info:
dutchchurch.org.uk / remonstranten.nl / roselaers.nl

14 oktober

14 oktober

30 september

13 oktober

29 oktober

20-22 mei

16 april

14 oktober

14 oktober

20-22 mei

30 oktober

30 oktober

20-22 mei

14 oktober

20 oktober

22 oktober

20-22 mei

#50jaarD66

23 januari

Dit jaar vierden we ons 50-jarig bestaan: van een prachtig fotoboek tot een driedaagse fietsestafette, en van een spannend debattoernooi tot het tweedaagse Jubileumcongres in de Amsterdamse RAI – een feestelijk overzicht.

23 januari D66-fractievoorzitter Alexander Pechtold presenteert het jubileumbeeldmerk en het kersverse fotoboek *Een blijvend Appèl. 50 jaar Democraten 66* tijdens zijn nieuwjaarspeech in de Rode Hoed in Amsterdam (zie ook p. 46).

16 april Tijdens Congres 103 in het Arnhemse Papendal, trapt Alexander Pechtold het jubileumjaar officieel af. Eerder die dag had een jubileum-lunch plaats voor vijftig leden van het eerste uur waarbij Reinier Heijting (zie foto) vertelt over de eerste bijeenkomst van het Initiatiefcomité D'66 in Hotel Krasnapolsky op 30 april 1966.

20-22 mei In elke provincie toert een vrolijke, driedaagse fietsestafette langs de afdelingen. Onderweg worden leden van het eerste uur geëerd met een 'Terugblik' (zie pag. 46) en reiken de fietsers D66-jubileumvaantjes uit aan 'lokale helden'; bijzondere inwoners die volgens 'hun' D66-afdeling extra waardering verdienen voor hun bijdrage aan hun buurt of gemeente.

30 september 14 debatteams uit het hele land strijden om een plek in de finale van de D66-Jubileumdebatwedstrijd, die op 14 oktober plaats zal vinden in de Eerste Kamer. De deelnemende scholen zijn de middelbare scholen waar onze huidige parlementariërs zijn gevormd.

13 oktober Aan de vooravond van onze officiële 50ste verjaardag presenteren (oud-)senatoren van D66 het boek *Redelijk radicaal. Vijftig jaar D66* in de Eerste Kamer (zie ook p. 46).

14 oktober Wie jarig is, trakteert! De hele dag worden er in het hele land taarten uitgedeeld door D66-leden.

14 oktober Eerste Kamer der Staten-Generaal. In de ochtend wordt hier met 120 Trouwe Leden in de prachtige plenaire zaal terug-én vooruitgeblikt met een exclusieve voorpresentatie van *Een nieuw Appèl* (zie ook p. 22). In de middag strijden de vier winnaars van de voorrondes van de Jubileumdebatwedstrijd

om de eerste plaats. Het Huygens College uit Heerhugowaard (alumna: Tweede Kamerlid Salima Belhaj) mag de D66-debatrofee mee naar huis nemen!

20 oktober De Mr. Hans van Mierlo Stichting presenteert: *De keuze van D66. Toespraken, pamfletten en beschouwingen uit 50 jaar partijgeschiedenis*, samengesteld door medewerker Daniël Boomsma, die het eerste exemplaar overhandigt aan oud-partijleider Jan Terlouw (zie ook p. 46).

22 oktober *Frascati Issues* en *NRC Handelsblad* organiseren een bijzonder theaterdebat met de titel: *Het krankzinnig avontuur (en wat er van terecht is gekomen)*. Tijdens de voorstelling wordt de oprichting van D66 nagespeeld door betrokkenen van toen én nu.

29 & 30 oktober Het hoogtepunt: het verkiezings- en jubileumcongres (Congres 104) in de RAI te Amsterdam – de plek waar het eerste ledencongres van D'66 vijftig jaar geleden ook van start ging.

Na het vaststellen van het verkiezingsprogramma worden de aanwezigen op zaterdagavond alvast opgezweept met een pubquiz over 50 jaar D66, gepresenteerd door Tweede Kamerlid Paul van Meenen en politiek verslaggever Jaap Jansen. Zondag 30 oktober staat geheel in het teken van 50 jaar D66, met een prachtig plenair jubileumprogramma vol bijzondere gastoptredens, historische terugblikken en inspirerende speeches. Lijsttrekker Alexander Pechtold besluit zijn speech met een blik op de toekomst: "Ik zie graag een liberaal in het Torentje. Maar dan wel een echte liberaal, een progressief liberaal, een sociaal-liberaal".

Heeft u het Jubileumcongres gemist?
Kijk op: d66.nl/congres-104 of bekijk alle Jubileumfilmpjes en -foto's op: facebook.com/D66

€ 50

Jubileumboeken

Redelijk radicaal.
Vijftig jaar D66
Ledenprijs €19,90

Een blijvend Appèl.
50 jaar Democraten 66
Ledenprijs €19,66

De keuze van D66.
Toespraken, pamfletten
en beschouwingen uit
50 jaar partijgeschiedenis.
Ledenprijs €19,90

Speciale aanbieding

Koop ze alle drie
voor slechts 50 euro!

Historische ansichtkaarten

€1,50 (per set)
Set van 8 mooie
ansichtkaarten bedrukt
met historische foto's
en affiches uit het
D66-archief.

Origineel Appèl €2,50
Hoogwaardige herdruk (ware grootte)
van het originele exemplaar uit 1966.

Nieuw Appèl €2,50
Zie pagina 22 voor meer informatie.

Ga naar: vmswebshop.nl
Alle prijzen zijn inclusief btw en exclusief
leveringskosten gebaseerd op gewicht.

Jubileum producten

1. Retro-draagtas €3,-
Dubbelzijdig bedrukt met twee historische verkiezings-
affiches. Andere zijde uit 1972 (Hans van Mierlo).

2. Manchetknopen €19,66 (per set)
Met origineel (gelakt) of modern (mat) D66-logo.

3. Jubileum-mok €5,-
Grote mok met het eerste D66-logo én het huidige logo
met Jubileumbeeldmerk.

4. 'D66-Terugblik' (gevuld) €50,-
Zoekt u een origineel cadeau? Dit prachtig bedrukte
cadeaublik ter ere van 50 jaar D66 is gevuld met:
fotoboek *Een blijvend Appèl*, herdruk van het originele
Appèl, retro-manchetknopen (1 set), Jubileum-mok,
retro-tas, en de historische ansichtkaarten-set.

'D66-Terugblik' (leeg) €7,50
Het bovenstaande cadeau/opbergblik
(355x235x100mm) is uiteraard ook leeg verkrijgbaar.

Ga naar: d66webshop.nl/nl/50-jaar-d66
Alle prijzen zijn inclusief btw en excl. leveringskosten.
Een bestelling vanaf € 24,90 wordt **gratis** geleverd.

Ledenpagina D66

**Wilt u graag weten hoe onze politieke
vereniging in elkaar steekt?
Of bent u op zoek naar specifieke
(contact)informatie, afdelingen,
commissies of parlementariërs?
U vindt het via: d66.nl/partij**

Ledenadministratie

Een verhuizing doorgeven? Aan- of afmelden voor een
nieuwsbrief? Uw lidnummer opzoeken? Ga naar MijnD66.nl
en voer zelf uw wijzigingen door in onze ledenadministratie.
Is uw emailadres (tevens uw gebruikersnaam) gewijzigd of
heeft u andere vragen? Stuur een mail naar
ledenadministratie@d66.nl of bel 070 356 60 66.

Contributie / donaties

Uw lidmaatschap betaalt u per acceptgiro of automatische
incasso. Acceptgiro kwijt? Stort uw contributie op
NL 11 RABO 019 199 6807 t.n.v. Democraten 66 o.v.v.
'contributie' en uw 'lidnummer' (zie boven).
Een extra gift aan de partij kunt u overmaken naar
NL 11 RABO 011 304 2396 t.n.v. Democraten 66 o.v.v. 'gift'.
Meer weten? Kijk op d66.nl/doneren of mail naar
fondsenwerving@d66.nl

Lid worden / maken

Wilt u iemand lid maken? Kijk op [d66.nl/cadeaulidmaat-](http://d66.nl/cadeaulidmaat-schap)
schap of stuur hem of haar deze link door: d66.nl/word-lid

Maak kennis met D66

Speciaal voor nieuwe leden organiseert D66 een aantal keer
per jaar kennismakingsbijeenkomsten. Als nieuw lid ontvangt
u een uitnodiging. Kijk ook eens op: d66.nl/nieuweleden

Landelijk congres

Het volgende congres is op zaterdag 28 januari 2017 in
Nieuwegein. Elk lid krijgt voor elk landelijk congres een
uitnodiging toegestuurd. Voor meer info, kijk op de pagina
hiernaast of op d66.nl/congres

Campagne / vrijwilliger worden / meedoen

Wilt u graag meedoen aan onze campagnes?
Neem contact op met uw lokale of regionale afdeling via
d66.nl/partij/d66-in-het-land, met ons landelijke
campagneteam via campagne@d66.nl of kijk eens op
d66.nl/doe-mee. Uw lokale afdeling doet overigens veel
meer dan alleen campagne voeren: ga ook eens naar een
borrel, workshop of ledenvergadering van uw eigen afdeling!

Bestuur- en verenigingsondersteuning (BVO)

Bent u actief bij uw lokale of regionale afdeling en heeft u
daar vragen over of ondersteuning bij nodig, neem dan
contact op met de afdeling BVO van het Landelijk Bureau
via: vereniging@d66.nl

Talentontwikkeling / opleidingen

D66 organiseert opleidingen en trainingen voor verschil-
lende doelgroepen. Kijk voor meer informatie op
d66.nl/partij/opleidingen of mail naar opleidingen@d66.nl
Interesse in het jongerentalentenprogramma van D66?
Elk najaar kunt u zich aanmelden voor de selectie via:
route66.d66.nl

Thema-afdelingen

Interesse in een specifiek thema? En wilt u daar graag
over discussiëren en meepraten, kijk dan eens op
d66.nl/partij/thema-afdelingen

Els Borst Netwerk

Voor 10 euro per jaar kan elk D66-lid zich aanmelden bij
dit diversiteitsnetwerk: d66.nl/elsborstnetwerk

D66 Internationaal

Wilt u meer weten over of meedoen aan het internationale
netwerk van D66? Kijk op internationaal.d66.nl of mail
naar: internationaal@d66.nl
Gaaf u verhuizen naar (of woont u in) het buitenland?
Kijk eens op buitenland.d66.nl of mail naar
secretaris@d66inhetbuitenland.nl

Mr. Hans van Mierlo Stichting

De Van Mierlo Stichting (VMS) is het onafhankelijke
wetenschappelijk bureau van D66. Meer informatie
over haar activiteiten en publicaties (zoals tijdschrift idee),
vindt u op vanmierlostichting.d66.nl

D66 Nu app

Blijf op de hoogte en download de D66 Nu app (voor
Android & iPhone). Of bekijk het liveblog op d66.nl/nu

Meer info

d66.nl/partij | info@d66.nl | 070 356 60 66

Renald Gunsch (59) is directeur van de Van Ostadeschool, een brede buurtschool in de Haagse Schilderswijk, waar D66 deze zomer haar conceptverkiezingsprogramma presenteerde.

Wat is er bijzonder aan deze school?

“Deze basisschool met 440 leerlingen staat in een wijk met 32 nationaliteiten. 26 procent van de leerlingen groeit op in een gezin dat leeft onder de armoedegrens; de meeste ouders hebben alleen basisonderwijs gehad. Toen ik hier zestien jaar geleden begon, behoorde de school tot een van de zwakste scholen van Nederland. Nu zie je een brede buurtschool die voor de derde keer op rij het predicaat ‘excellent’ heeft gekregen.”

Hoe heeft u dit voor elkaar gekregen?

“Je moet een lange adem hebben en de lat hoog leggen. Toen ik hier kwam, stond de school in de overlevingsstand. De verwachtingen waren laag, zowel bij de ouders als de leraren, maar ook bij de lokale politiek. Ik ben in gesprek gegaan met alle partijen: wat willen we en wat hebben we nodig? Vervolgens hebben we een plan opgesteld, met harde doelen: meer ouderbetrokkenheid, meer samenwerking met maatschappelijke organisaties in de wijk, meer en betere bijscholing voor leerkrachten, en betere schoolresultaten. Met als uiteindelijk doel: betere kansen voor deze kinderen. Niet alleen de leerlingen van onze school, maar ook die van de andere tien scholen in deze wijk. Ik geloof in de kracht van het collectief: iedereen moet meedoen, anders werkt het niet.”

Voelde u zich gesteund door de politiek?

“Eerst niet, maar in 2004 zagen we een kentering. Er kwam meer aandacht voor zwakke scholen en voor de problemen die ermee samenhangen, zoals gebrek aan ouderparticipatie. De gemeente Den Haag heeft de afgelopen jaren flink geïnvesteerd in brede buurtscholen, onder andere door extra subsidies voor ouderbeleid.”

U bent sinds kort lid van D66 – welkom!

“Ja, na de presentatie van het verkiezingsprogramma op onze school ben ik lid geworden. Ik zie veel van mijn eigen ideeën terug in het programma: de focus op meer tijd voor leraren; op minder lesgevend taken en minder regels; op taalbeheersing en cultuuronderwijs; op dialoog en discussie; op het bestrijden van armoede. Als we gelijke kansen voor alle kinderen willen, dan moeten we de lat hoog leggen.”

Ik ben
D66

Foto: Jeroen Koopman

Democraat is het ledenmagazine van de politieke vereniging Democraten 66 en wordt verspreid onder al haar leden. Democraat verschijnt drie keer per jaar. Niets uit deze uitgave mag zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van D66 worden openbaar gemaakt of verveelvoudigd.

Wilt u een adreswijziging doorgeven? Of wilt u de Democraat niet meer per post ontvangen? Ga naar **MijnD66.nl** of stuur een e-mail naar ledenadministratie@d66.nl

eindredacteur
Jessica Hoogenboom

redactie
Jan Remmert Fröling
Jasper Simons
Mark Snijder
Kristina Ullrich

fotografie / illustraties
Kevin Beenhouwer
Sebastiaan ter Burg
Jan Remmert Fröling
Erik Haverkort
Jeroen Koopman
Remco van der Kruis
Jeroen Mooijman
Levien Willemse

vormgeving
de ontwerpvloot / Studio Maanzaad

druk
Senefelder Misset

oplage
27.000 exemplaren
Den Haag, december 2016

redactieadres
Landelijk Bureau D66
Postbus 660
2501 GR Den Haag

Heeft u een vraag of opmerking voor de redactie? Stuur dan een e-mail naar democraat@d66.nl

